

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Оцінювання фінансової стійкості підприємства та напрямки її
зміцнення»**

Виконала: студентка 2-го курсу, групи 201пЕФ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо-професійною програмою «Фінанси,
банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Дмитренко С.Д.
Керівник: к.е.н., доцент Філонич О.М.
Рецензент: директор ТОВ «Виробнича компанія
«Дукат» Савело С.О.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Дмитренко С.Д.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Дмитренко С.Д.

Полтава, 2023 року

АНОТАЦІЯ

Дмитренко С.Д. Оцінювання фінансової стійкості підприємства та напрями її зміцнення. Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2023.

Робота містить 91 сторінки, 25 таблиць, 17 рисунків, список літератури з 63 джерел та 3 додатки.

Ключові слова: підприємство, фінансова стійкість, прибутковість, рентабельність, ліквідність, платоспроможність.

Зростання негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на діяльність суб'єктів господарювання, виникнення нових ризиків та загроз їх стабільному функціонуванню впливає на те, що забезпечення фінансової стійкості відіграє значну роль як для окремо підприємства, так і для всієї господарської системи країни. Забезпечення фінансової стійкості суб'єкта господарювання, всебічний науково обґрунтований підхід до її оцінювання та аналізу, здійснення ефективного управління нею в сучасних умовах розглядається як основне завдання та запорука стабільного розвитку. З урахуванням викладеного оцінювання фінансової стійкості підприємств та розробка напрямів її зміцнення в умовах глобальної конкуренції набуває своєї особливої актуальності.

Метою випускної роботи є дослідження теоретичних та прикладних аспектів оцінювання фінансової стійкості підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість ТОВ «Веприк Плюс».

Предметом дослідження є процес оцінювання фінансової стійкості підприємства.

У теоретичній частині роботи розглянуто наукові підходи до дослідження економічного змісту фінансової стійкості суб'єкта господарювання, досліджено типи фінансової стійкості та фактори, що визначають її рівень, визначено методика проведення аналізу фінансової стійкості підприємства.

У розрахунково-аналітичній частині роботи проведено оцінювання фінансового стану ТОВ «Веприк Плюс»; здійснено аналіз ділової активності, ліквідності та платоспроможності; проведено аналіз рівня фінансової стійкості підприємства та обґрунтовано резерви її підвищення на досліджуваному підприємстві.

Практична цінність випускної роботи бакалавра полягає в можливості використання запропонованих заходів з метою забезпечення фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс».

Інформаційною базою дослідження є законодавча та нормативно-правова база з питань фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, монографії, наукові праці, наукові статті з питань проведення оцінки фінансової стійкості підприємств галузі сільського господарства, а також фінансова звітність ТОВ «Веприк Плюс» за 2019–2021 рр.

ANNOTATION

Dmytrenko S.D. Assessing the financial stability of an enterprise and ways to strengthen it. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" under the educational-professional program "Finance, Banking and Insurance", National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic ", Poltava, 2023.

The work contains 91 pages, 25 tables, 17 figures, bibliography from 63 sources and 3 appendices.

Keywords: enterprise, financial stability, profitability, profitability, liquidity, solvency.

The growing negative impact of external and internal factors on the activities of economic entities, the emergence of new risks and threats to their stable operation affects the fact that ensuring financial stability plays a significant role both for the enterprise and for the entire economic system. Ensuring the financial stability of the business entity, a comprehensive scientifically sound approach to its evaluation and analysis, the implementation of its effective management in modern conditions is considered as the main task and the key to sustainable development. Given the above assessment of financial stability of enterprises and the development of its strengthening in global competition becomes particularly relevant.

The purpose of the thesis is to study the theoretical and applied aspects of assessing the financial stability of enterprises.

The object of study is financial stability of Vepruk Plus LLC.

The subject of the research is the process of assessing the financial stability of the enterprise.

The theoretical part of the work considers scientific approaches to the study of the economic content of financial stability of the entity, explores the types of

financial stability and factors that determine its level, determines the method of analysis of financial stability of the enterprise.

In the calculation and analytical part assessment of the financial condition of Veprik Plus LLC; analysis of business activity, liquidity and solvency; the level of financial stability of the enterprise is analyzed and the reserves of its increase at the researched enterprise are substantiated.

The information base of the research is legislative and regulatory framework on financial and economic activities of agricultural enterprises, monographs, scientific papers, scientific articles on assessing the financial stability of agricultural enterprises, as well as financial statements of Veprik Plus LLC for 2019-2021.

ВСТУП

В умовах ринкової економіки від підприємства вимагається підвищення ефективності виробництва, конкурентноздатності продукції на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, активізації підприємництва. Важлива роль у реалізації цієї задачі приділяється аналізу господарської діяльності підприємств, дослідженню та управлінню їх фінансовою стійкістю. За допомогою цього аналізу виробляються стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства, його підрозділів і робітників.

У зв'язку з вищезазначеною актуальністю теми в роботі буде проведено детальний аналіз пов'язаний з оцінкою фінансової стійкості підприємств. Відкритим залишається питання щодо трактування поняття «фінансова стійкість», що і буде більш детально розглянуто далі.

Метою випускної роботи є дослідження теоретичних та прикладних аспектів оцінки фінансової стійкості підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість ТОВ «Веприк Плюс».

Предметом є процес оцінювання фінансової стійкості підприємства.

Задля досягнення поставленої мети необхідно послідовно вирішити ряд наступних завдань:

- розглянути економічну сутність фінансової стійкості підприємства;
- охарактеризувати типи фінансової стійкості та фактори, що визначають її рівень;
- дослідити порядок оцінювання фінансової стійкості підприємства;

- охарактеризувати фінансово-господарську діяльність ТОВ «Веприк Плюс»;
- проаналізувати ділову активність, ліквідність та платоспроможність ТОВ «Веприк Плюс»;
- провести оцінку фінансової стійкості підприємства;
- проаналізувати прибутковість та рентабельність ТОВ «Веприк Плюс»;
- визначити запас фінансової стійкості підприємства;
- запропонувати шляхи для збільшення резервів зростання фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс».

Інформаційною базою дослідження є законодавча та нормативно-правова база з питань фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, монографії, наукові праці, наукові статті з питань проведення оцінки фінансової стійкості підприємств галузі сільського господарства, а також фінансова звітність ТОВ «Веприк Плюс».

Методами дослідження є: спостереження, економіко-статистичного, логічного та порівняльного аналізу, групування, узагальнення і класифікації, системного та структурного підходів, балансовий метод, коефіцієнтний метод, графічний тощо.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства

В умовах ринку успішне функціонування підприємства значною мірою залежить від рівня стійкості його фінансового стану. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно має низку переваг перед іншими підприємствами того ж профілю для отримання кредитів, залучення інвестицій, у виборі контрагентів і в підборі кваліфікованого персоналу. Чим вище фінансова стійкість підприємства, тим більше воно незалежно від зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик опинитися на межі банкрутства. У зв'язку з цим стратегічною метою діяльності будь-якого підприємства є забезпечення фінансової стійкості.

Необхідно відзначити, що в даний час вивчення різних аспектів фінансової стійкості підприємства присвячені роботи західних вчених-економістів. Однак, незважаючи на досить велику кількість публікацій з даної проблеми, залишається відкритим для дискусій питання про сутність фінансової стійкості підприємства в умовах наростання кризових явищ в економіці.

Відзначимо, що підприємство розглядається з точки зору такого логічного ланцюжка взаємозв'язків: «потреба - проблема - мотив - інтереси - рішення». Це означає, що «... досягнення мети сталого розвитку підприємства безпосередньо залежить не тільки від спрямованості і способів досягнення цілей, але і від гармонізації економічних відносин між різними зацікавленими групами суб'єктів управління» [1, с. 21]. Навіть у такому, дуже узагальненому вигляді простежується значимість методів фінансового управління, особливо якщо мова йде про антикризове управління, яке, як вважає Л.О. Ліготенко, «... можна розглядати як одну із спеціальних функцій управління» [2, с. 67]. Далі

вона пише, що дана функція пов'язана з управлінням фінансово-економічною діяльністю підприємства, тобто фінансовою стійкістю і платоспроможністю.

Аналіз літературних джерел дозволив виділити підходи до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства» (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Підходи науковців до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства»

Підхід	Науковці	Загальна характеристика
1	2	3
Перший	Ю.С. Цал-Цалко	Поняття «фінансова стійкість підприємства» розглядається у вузькому сенсі, як один з показників фінансового стану господарюючого суб'єкта
Другий	А.Д. Шеремет	Підкреслюється важливість показників фінансової стійкості підприємства для оцінки, перш за все, ділової активності та надійності підприємства
Третій	А.В. Грачов, В.Г. Артеменко, А.Д. Шеремет,	Пов'язують фінансову стійкість підприємства з ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів
Четвертий	О.М. Фолом, В.М. Родіонова та ін.	Не виділяють фінансову стійкість підприємств в окрему категорію, а розглядають її як одну зі складових економічної стійкості
П'ятий	М.Я. Коробов, Н.А. Мамонтова та ін.	Сутність поняття «фінансова стійкість підприємства» визначається як результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства
Шостий	К. Друрі, К. Хеддервік	Оцінка фінансової стійкості підприємства визначається його фінансовою незалежністю
Сьомий	І.О. Бланк	Досліджують проблеми взаємозв'язку економічної і фінансової безпеки з точки зору впливу на їх рівень фінансової стійкості підприємства
Восьмий	Н.А. Кизим, В.А. Забродський, В.А. Зінченко	Фінансову стійкість розглядають в контексті фінансової рівноваги підприємства

Згідно першого підходу, поняття «фінансова стійкість підприємства» розглядається у вузькому сенсі, як один з показників фінансового стану господарюючого суб'єкта. Ю.С. Цал-Цалко [4, с. 204] вважає, що фінансова

стійкість — це стан активів (пасивів) підприємства, яке гарантує йому постійну платоспроможність.

Таким чином, сутність поняття «фінансова стійкість підприємства» пов'язується в основному зі станом і структурою активів і пасивів, які впливають з традиційного трактування фінансів підприємства як системи економічних відносин, які виникають в процесі формування, розподілу і використання грошових коштів (ресурсів) підприємства.

Дещо іншої точки зору дотримуються прихильник другого підходу – А.Д. Шеремет. Ним підкреслюється важливість показників фінансової стійкості підприємства для оцінки, перш за все, ділової активності та надійності підприємства, які визначають його конкурентоспроможність, тим самим виступаючи гарантом ефективної реалізації економічних інтересів, причому як самого підприємства, так і його партнерів. Так, А.Д. Шеремет і відзначає, що «... фінансовий стан характеризує розміщення і використання коштів підприємства. Воно обумовлене ступенем виконання фінансового плану і мірою поповнення власних коштів за рахунок прибутку та інших джерел, а також швидкістю обороту виробничих фондів і особливо оборотних коштів» [7, с. 288].

Фінансовий стан проявляється «...в платоспроможності підприємств, у здатності вчасно задовольняти платіжні вимоги постачальників техніки і матеріалів відповідно до господарських договорів, повертати кредити, виплачувати заробітну плату робітникам і службовцям, вносити платежі в бюджет» [7, с. 286].

Прихильники третього підходу пов'язують фінансову стійкість підприємства з ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів. При цьому її зовнішнім проявом вони вважають платоспроможність.

Ними підкреслюється, що фінансова стійкість формується в процесі всієї виробничо-господарської діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства. Дійсно, фінансова стійкість як елемент загальної

стійкості підприємства показує забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами. Будь-яке підприємство, що здійснює виробничу і комерційну діяльність, вступає у відносини з податковими органами, органами управління цільовими фондами, іншими підприємствами (постачальниками і споживачами). У процесі цих відносин виникають зобов'язання: підприємство на деякий термін здійснює на користь іншої особи певні дії, а саме: здійснює платежі, поставляє товари, надає послуги і т.д. Правомірність такого трактування сутності «фінансової стійкості підприємства» доводиться ними таким чином: аналіз стійкості фінансового стану на ту або іншу дату дозволяє з'ясувати, наскільки правильно підприємство управляло фінансовими ресурсами протягом періоду, що передує цій даті. Тому важливо, щоб стан фінансових ресурсів відповідав вимогам ринку і відповідав потребам розвитку підприємства, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів, необхідних для розвитку, а надлишкова - перешкоджати розвитку, обтяжуючи витрати підприємства зайвими запасами і резервами [11, с. 26].

В рамках даного підходу А.Д. Шеремет [12, с. 29] визначає основні показники стійкості фінансового стану підприємства: забезпеченість підприємства власними оборотними засобами; відповідність фактичних запасів нормованих оборотних коштів встановленому нормативу; забезпеченість запасів призначеними для них джерелами коштів; іммобілізація обігових коштів; платоспроможність підприємства. Таким чином, фінансова стійкість підприємства оцінюється за його платоспроможності та забезпеченістю власними оборотними коштами. Проте дані показники мають ряд недоліків. Вони не характеризують динаміку фінансового стану підприємства, оскільки розраховуються за балансом на певну дату, тому можуть зазнавати значних змін протягом аналізованого періоду. Такий погляд на фінансову стійкість підприємства пояснимо: в довгостроковому періоді банкрутство соціалістичним підприємствам не загрожувало.

Прихильники четвертого підходу не виділяють фінансову стійкість підприємств в окрему категорію, а розглядають її як одну зі складових економічної стійкості. Вони характеризують економічну стійкість як наукову категорію, яка «...відображає сутність особливого стану господарської системи в складному ринковому середовищі, що гарантує цілеспрямованість її руху в сьогоденні і прогнозованому майбутньому. Вона синтезує в собі сукупність ряду властивостей самої системи і найважливіших складових її виробничої діяльності, у тому числі продукції, матеріально-технічної бази, ресурсного забезпечення, кадрів та інтелектуального потенціалу. Дану категорію слід віднести до основних елементів категоріального апарату теорії економічних систем. Вона відрізняється від них інтегрованим втіленням в собі цілісної сукупності якостей. Це своєрідна узагальнена властивість, виражена одним поняттям» [14, с. 135].

Відзначимо, що в умовах ринкової економіки сучасного рівня розвитку традиційна система грошових (фінансових) відносин значно змінилася. Спектр цих відносин значно розширився. Сучасні підприємства вступають у фінансові відносини з інвесторами; з постачальниками і покупцями з приводу форм, способів і термінів розрахунків, а також способів забезпечення виконання зобов'язань; з фінансовими (кредитними) інститутами та іншими підприємствами з приводу залучення та розміщення вільних грошових коштів; з державою - при платежах податків і зборів в бюджетну систему і відрахувань у позабюджетні фонди та ін. Все розмаїття перерахованих відносин виникає в процесі формування, розподілу, перерозподілу і використання капіталу, доходів, фондів, резервів та інших фінансових джерел підприємства, тобто фінансових ресурсів [16, с. 53].

У зв'язку з цим, в рамках п'ятого підходу сутність поняття «фінансова стійкість підприємства» визначається як результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства.

Так, М.Я. Коробов стверджує, що фінансова стійкість підприємства — це відповідність параметрів діяльності підприємства і розміщення його

фінансових ресурсів критеріям позитивної характеристики фінансового стану [17, с. 354]. Згідно думки В.М. Родіонової, фінансова стійкість — це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподілу та використання, яке забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [18, с. 13]. Мамонтова Н.А. визначає фінансову стійкість як стан підприємства, при якому забезпечується стабільна, фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва [19, с. 315].

Без заперечення даної точки зору, В.В. Ковальов, розглядаючи систему регулювання процесу перерозподілу фінансових ресурсів на рівні підприємства, звертає увагу на дві сторони: «нормативну (законодавчо регулюються різні аспекти ведення бізнесу, наприклад, послідовність задоволення вимог кредиторів) та заохочувальну (надання ресурсу у тимчасове користування шляхом встановлення деякого винагороди: заробітна плата, орендна плата, відсотки, дивіденди тощо, причому розмір заохочення визначається багатьма факторами, в тому числі фактором ризику втрати наданого ресурсу. За отримання у тимчасове, хоча і довгострокове користування коштів потрібно здійснювати обов'язкові регулярні платежі; крім того, залучені кошти необхідно повернути. Тому виникає проблема оцінки здатності підприємства відповідати за своїми довгостроковими зобов'язаннями - у цьому суть оцінки фінансової стійкості підприємства» [20, с. 322]. Тим самим ним підкреслюється зв'язок фінансової стійкості і довгострокової платоспроможності підприємства, а також її «заохочувальний» характер: від якості управління фінансовими ресурсами підприємства залежить її стійкість — здатність витримувати негативні впливи ззовні і при цьому стабільно функціонувати і розвиватися.

Представники шостого підходу, К. Друрі, К. Хеддервік вважають, що оцінка фінансової стійкості підприємства визначається його фінансовою незалежністю [21, с. 113]. Вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, ступенем його залежності від кредиторів і інвесторів. Фінансова стійкість у довгостроковому плані характеризується співвідношенням власних і позикових коштів [22, с. 214]. У даному контексті трактують фінансову стійкість і багато українських економістів. Наприклад, О.Р. Кривицька розглядає фінансову стійкість як результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є визначальною ознакою його економічної незалежності [9, с. 138]. На думку Є.В. Ізмайлової, фінансова стійкість «...характеризує ступень фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цей ступінь незалежності можна оцінювати за різними критеріями: рівнем покриття матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами фінансування; платоспроможністю підприємства (його потенціальною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами); часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування» [23, с. 83].

Прихильники сьомого підходу (І.О. Бланк, В.Ф. Пріснякова) у своїх роботах досліджують проблеми взаємозв'язку економічної і фінансової безпеки з точки зору впливу на їх рівень фінансової стійкості підприємства. Так, В.Ф. Пріснякова вважає, що рівень фінансової безпеки підприємств в умовах і ринкової, і планової економіки, насамперед, визначається станом і структурою активів підприємства та джерелами їх покриття [24, с. 49].

Бланк І.О. трактує «фінансову стійкість підприємства» як поняття близьке до «фінансової рівноваги», визначаючи зміст цих категорій частиною власних джерел при формуванні фінансових ресурсів підприємства [25, с. 56].

Представники восьмого підходу розглядають фінансову стійкість в контексті фінансової рівноваги підприємства. Науковці визначають сутність поняття «рівновага» підприємства щодо процесу кругообігу його капіталу. Щодо даного процесу вони виділяють два стани: «...фінансова стійкість

кругообігу капіталу на підприємстві – спроможність матеріально-фінансових потоків по всіх фазах циклу кругообігу капіталу повертатися в стан, який забезпечує правильні пропорції в їх русі, незважаючи на вплив дестабілізуючих чинників. Тоді як фінансова нестійкість – нездатність матеріально-фінансових потоків по окремих або по усіх фазах циклу кругообігу капіталу повертатися в стан, який забезпечує правильні пропорції в їх русі під впливом дестабілізуючих чинників» [13, с. 50]. Далі ними підкреслюється, що для підтримки фінансової стійкості кругообігу капіталу на підприємстві необхідно дотримуватися чотирьох принципів:

1) принцип раціональної політики залучення позикового капіталу (незалежності) базується на ефекті фінансового важеля і необхідності забезпечення незалежності господарюючого суб'єкта від зовнішніх кредиторів з метою запобігання його банкрутства;

2) принцип необхідної і достатньої прибутковості функціонування капіталу (прибутковості) передбачає, що рівень економічної рентабельності повинен забезпечувати збільшення власного капіталу підприємства в розмірі, необхідному для його сталого функціонування. У свою чергу, умовами стійкого функціонування підприємства є: оновлення основних фондів і довгострокові фінансові вкладення; поповнення власних обігових коштів, достатніх для підтримки поточної ліквідності і забезпечення незалежності підприємства; виплата дивідендів на рівні, що задовольняє інтереси акціонерів (власників); матеріальне стимулювання найманих працівників підприємства;

3) принцип підтримки ліквідності функціонуючого капіталу на оптимально необхідному рівні (ліквідності) передбачає підтримку певного співвідношення між групами залучених і власних оборотних коштів та їх розміщення;

4) принцип необхідного рівня динамізму функціонування капіталу (оборотності) передбачає достатню швидкість обороту функціонуючого капіталу у всіх його фазах.

В іншому випадку підприємство починає втрачати ліквідність, а значить — незалежність і стійкість [13, с. 50-51].

На думку Л.А. Костирко, економічна категорія «фінансова рівновага» ширше за своїм змістом, ніж категорія «фінансова стійкість» (точніше, «фінансово-економічна стійкість»). Вона стверджує, що «...природа фінансово-економічної стійкості визначена законами відтворення, тобто генерацією прибутку в нову вартість підприємства. Як економічна категорія вона залежить від умов і перспектив зростання або зниження ефективності фінансово-економічної діяльності, тобто відображає не тільки стан дійсного потенціалу на даний момент часу, але і невикористані можливості» [18, с. 203]. При цьому вона підкреслює, що «...для кожного підприємства існує своя точка фінансової рівноваги, що визначається рівновагою характеристик ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості та ризику» [18, с. 198]. Таким чином, економічна категорія «фінансова рівновага» використовується Л.А. Костирко в якості інтегральної характеристики співвідношення між: ліквідністю — платоспроможністю, ліквідністю — рентабельністю, ефективністю — стійкістю.

Узагальнюючи результати проведеного аналізу літературних джерел, на нашу думку, поняття «фінансова стійкість підприємства» може трактуватися у вузькому сенсі як характеристика фінансового стану підприємства, що відображає його успішне функціонування; і в широкому — як здатність зберігати рівновагу активів і пасивів шляхом формування структури капіталу, що дозволяє фінансувати зобов'язання, здійснювати інвестиційні проекти в умовах дії внутрішніх і зовнішніх факторів. Погоджуємося з твердженням І.Ф. Стефаніва, що тільки у тому випадку, коли будь-яке підприємство зможе пристосовувати процес управління власними можливостями до зміни рівня точкової корисності воно матиме можливість уникати необґрунтованих витрат, натомість фінансовий стан підприємства вирівняється, виробництво буде більш прогнозованим і рівномірним [19, с. 119].

1.2. Характеристика типів фінансової стійкості та факторів, що визначають її рівень

Фінансове становище являє собою найважливішу характеристику фінансової діяльності підприємства. Воно визначає конкурентоздатність підприємства і його потенціал у діловому співробітництві, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів усіх учасників фінансових відносин: як самого підприємства, так і його партнерів. Якщо підприємство фінансово стійке, воно має перевагу перед іншими підприємствами того ж профілю в залученні інвестицій, в одержанні кредитів, у виборі постачальників і виборі кваліфікованих кадрів. Чим вища стійкість підприємства, тим більш незалежне воно від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури.

Стійкий фінансовий стан підприємства є результатом ефективного управління всією сукупністю виробничо-господарських факторів, що визначають результати діяльності підприємства. Поняття «стійкого фінансового стану» необхідно розглядати не тільки як якісну характеристику, а і як кількісно вимірне явище. Адже фінансова стійкість визначається відношенням вартості матеріальних оборотних активів (запасів і затрат) до величини власних та позичених джерел коштів для їх формування.

По рівню покриття різних видів джерел суми запасів і затрат розрізняють декілька видів фінансової стійкості підприємства:

– абсолютна стійкість фінансового стану, коли власні джерела формування оборотних активів покривають запаси і затрати. При цьому наявність власних джерел формування оборотних активів визначається по балансу підприємства як різниця між сумою джерел власних та прирівняних до них коштів і вартістю основних фондів і позаоборотних активів:

$$S = \{1, 1, 1\},$$

$$B > 3п.$$

– нормальна стійкість фінансового стану, коли запаси і втрати покриваються сумою власних джерел формування оборотних активів і довгостроковими позиченими коштами:

$$S = \{0,1,1\},$$

$$ЗП = В + Дз.$$

– нестійкий фінансовий стан, коли запаси і затрати покриваються сумою власних джерел формування оборотних активів, довгострокових позикових джерел, короткострокових кредитів і позик:

$$S = \{0,0,1\},$$

$$ЗП = В + Дз + Кк.$$

– кризовий фінансовий стан, коли запаси і витрати не покриваються всіма видами можливих джерел їх забезпечення (власних, позикових та ін.), підприємство знаходиться на межі банкрутства:

$$S = \{0,0,0\},$$

$$ЗП > В + Дз + Кк.$$

Для визначення типу фінансової стійкості підприємства за даними форми №1 «Баланс» складають агрегований баланс. На основі даних агрегованого балансу проводиться аналіз фінансової стійкості підприємства.

При проведенні фінансового аналізу підприємства важливо визначити запас фінансової стійкості (зони безпечності), під яким розуміють той обсяг реалізації, який забезпечує підприємству стійкість його фінансового становища (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Зведена таблиця показників за типами фінансової стійкості

Показник	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійке становище	Кризове становище
$\Phi^B = B - ЗП$	$\Phi^B > 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$
$\Phi^{Вд} = Вд - ЗП$	$\Phi^{Вд} > 0$	$\Phi^{Вд} > 0$	$\Phi^{Вд} < 0$	$\Phi^{Вд} < 0$
$\Phi^{Зк} = Зк - ЗП$	$\Phi^{Зк} > 0$	$\Phi^{Зк} > 0$	$\Phi^{Зк} > 0$	$\Phi^{Зк} < 0$

Діяльність будь-якого підприємства в умовах підвищення процесів глобалізації в економіці постійно піддається впливу різноманітних факторів та невизначених чинників, зумовлених зростанням конкуренції на ринку або нестабільністю політичної ситуації в країні. Це може призвести як до позитивних, так і до негативних змін в організації підприємства. Збереження фінансової стійкості підприємства та мінімізація впливу цих різноманітних чинників на сьогоднішній день є необхідною умовою існування кожного підприємства. Саме тому є потреба дослідження факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства і аналіз причин, що спричиняють появу негативних тенденцій і явищ у розвитку підприємств України.

Як відомо, невизначеність факторів зовнішнього та внутрішнього середовища негативно впливає на діяльність підприємств, що спричиняє відсутність забезпечення відповідного рівня фінансової стійкості. Позитивні значення показників фінансової стійкості є підґрунтям для нормального функціонування підприємств і поступового зростання їх економічного потенціалу.

Фінансова стійкість підприємства полягає у його здатності вистояти, протистояти і адаптуватися до дії екзогенних та ендогенних чинників. Багато науковців погоджуються з тим, що фінансова стійкість – це властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників досягнення стану фінансової рівноваги і його здатність розвиватися.

З даного визначення чітко випливає, що на фінансову стійкість підприємства впливають зовнішні і внутрішні чинники, ступінь впливу яких залежить від кон'юнктури фінансового ринку і зміни економіко-політичної ситуації в країні.

Керівництву підприємства слід швидко реагувати на обмеження, що створюються системою економічних відносин, маневруючи фінансовими ресурсами і виробничими програмами. Необхідно «виробити імунітет» до впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, що порушують відтворювальну діяльність підприємства.

На фінансові рішення, прийняті керівниками суб'єктів господарювання, впливають такі зовнішні чинники, як: стан економіки; фінансова політика держави; законодавчо-нормативна база; державне фінансове регулювання; дії конкурентів; дії постачальників та поведінка споживачів; дії фінансових посередників; дії інвесторів; рівень соціально-культурного розвитку; соціальні, культурні та екологічні чинники. Склад внутрішніх чинників обумовлений внутрішнім середовищем суб'єктів господарювання та визначається їх виробничим, фінансово-господарським, кадровим потенціалом, технологічним забезпеченням, отриманими результатами [35, с. 171].

Багато джерел надають різні класифікації чинників, а саме їх класифікують за такими ознаками:

- 1) за місцем виникнення (зовнішні, внутрішні);
- 2) за важливістю результату (основні, другорядні);
- 3) за структурою (прості, складні);
- 4) за масштабом впливу (одноосібні, багатоосібні);
- 5) за можливістю прогнозування (прогнозовані, умовно прогнозовані, негативні, нульові, позитивні);
- 6) за ступенем впливу на діяльність підприємства (динамічні, короткочасні);
- 7) за ймовірністю реалізації (високі, середні, малі);

8) за часом дії (постійні, тимчасові) [10, с. 222].

Але, з нашої точки зору, на сьогодні відсутнє повне комплексне та системне їх відображення.

Тому, вельми важливим питанням є проблема виявлення системи факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства.

Зазвичай чинники впливу на фінансову стійкість поділяють на зовнішні і внутрішні. Причинами несприятливого стану підприємства, в першу чергу, є системні макроекономічні причини, особливо в умовах нестабільної економіки, при якій практично неможливо використовувати кількісний метод оцінки, що дозволяє впорядкувати досліджувані зовнішні фактори і приводити їх у порівнянний вид. Звідси зробити які-небудь точні прогнози з приводу формування фінансової стійкості підприємства (з урахуванням вивчення зовнішніх факторів) практично неможливо. Тому їх слід віднести до розряду некерованих. При цьому зовнішні чинники впливають на внутрішні, які проявляють себе через них, змінюючи кількісне вираження останніх. Звичайно, боротися з багатьма зовнішніми чинниками окремим підприємствам не під силу, але в умовах, що склалися, їм залишається проводити таку власну стратегію, яка дозволила б пом'якшити негативні наслідки загального спаду виробництва [3].

Зовнішні фактори, невіддільні волі підприємства, і внутрішні, залежні від організації його роботи, класифікуються за місцем виникнення (рис. 1.1).

Для ринкової економіки характерне і необхідне активне реагування управління підприємством на зміну зовнішніх і внутрішніх факторів.

В цілому можна сказати, що фінансова стійкість – це комплексне поняття, що володіє зовнішніми формами прояву і формується в процесі всієї фінансовогосподарської діяльності, що знаходиться під впливом безлічі різних факторів.

Рис. 1.1. Чинники, що впливають на фінансову стійкість підприємства

На фінансову стійкість суб'єкта господарювання, навіть на окремо взятий показник, можуть впливати численні і різноманітні причини. Необхідно встановити найбільш суттєві причини, які більш за все справили вплив на зміну показників.

Базілінська О.Я. серед визначальних внутрішніх чинників впливу на фінансову стійкість підприємства виділяє:

- 1) галузева належність суб'єкта господарювання;
- 2) структура продукції (послуг), що випускається, її частка в загальному платоспроможному попиті;
- 3) розмір сплаченого статутного капіталу;
- 4) розмір і структура витрат, їх динаміка у порівнянні з прибутком;
- 5) стан майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви [6].

Суттєво впливають на підприємство взагалі й фінансову стійкість зокрема і зовнішні чинники:

- 1) економічні умови господарювання;
- 2) політична стабільність;
- 3) техніка і технологія;
- 4) платоспроможний попит споживачів;
- 5) економічна і фінансово – кредитна законодавча база;
- 6) соціальна і екологічна ситуація в суспільстві;
- 7) податкова політика;
- 8) рівень конкурентної боротьби;
- 9) розвиток фінансового і страхового ринку.

Самсонова К.В. подає наступну класифікацію чинників впливу на фінансову стійкість підприємств, поділяючи ці фактори на дві групи [73, с. 129-130].

1. Не залежать від діяльності підприємства (зовнішні, або екзогенні, чинники).

1) загальноекономічні чинники: спад обсягу національного доходу; зростання інфляції; уповільнення платіжного обороту; нестабільність податкової системи; нестабільність регулюючого законодавства; зниження рівня реальних доходів населення; зростання безробіття;

2) ринкові чинники: зниження ємності внутрішнього ринку; посилення монополізму на ринку; істотне зниження попиту; зростання пропозиції товарів-субститутів; зниження активності фондового ринку; нестабільність валютного ринку;

3) природні чинники: кліматичні умови; ґрунтовий горизонт; гідрогеологічні умови; рельєф;

4) інші чинники: політична нестабільність; негативні демографічні тенденції; погіршення криміногенної ситуації.

2. Залежні від діяльності підприємства (внутрішні, або ендогенні чинники).

1) операційні чинники: неефективний маркетинг; неефективна структура поточних витрат (висока частка постійних витрат); низький рівень

використання основних засобів; високий розмір страхових і сезонних запасів; недостатньо диверсифікований асортимент продукції; неефективний виробничий менеджмент;

2) інвестиційні чинники: неефективний фондовий портфель; висока тривалість будівельно-монтажних робіт; істотна перевитрата інвестиційних ресурсів; недосягнення запланованих обсягів прибутку за реалізованими реальним проектам; неефективний інвестиційний менеджмент;

3) фінансові чинники: неефективна фінансова стратегія; неефективна структура активів (низька їх ліквідність); надмірна частка позикового капіталу; висока частка короткострокових джерел залучення позикового капіталу; зростання дебіторської заборгованості; висока вартість капіталу; перевищення допустимих рівнів фінансових ризиків; неефективний фінансовий менеджмент.

Для забезпечення фінансової стійкості підприємств необхідно так управляти цими чинниками, щоб нівелювати не активний вплив зовнішнього середовища. У ситуації, коли підприємство має стійку внутрішню структуру й об'ємні запаси, але зовнішнє середовище досить нестабільне, ефективними будуть дії зі застереженням зовнішніх загроз на ринку шляхом диверсифікації та модернізації бізнесу. Якщо господарююча одиниця має більше слабких сторін, ніж сильних, доцільним є або зосередження на дуже вузькому сегменті ринку, або вихід із ринку. У наукових виданнях зовнішнє середовище виступає як багаторівнева структура різних елементів, які є за межами підприємства проте різним чином впливають на його діяльність. Також виділяють і різні методи аналізу зовнішнього середовища.

Оскільки з різних причин виникають чинники, що впливають на фінансову стійкість, то при визначенні методів управління ними необхідно це врахувати. Якщо зовнішні чинники, що впливають на фінансову стійкість, викликані дією об'єктивних економічних законів і майже не залежать від діяльності підприємства, то внутрішнім чинникам властивий високий рівень

керованості, а характер їх зміни не опосередковано залежить від організації роботи самого суб'єкта господарювання. Таким чином, вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансову стійкість підприємства буває різним, яким необхідно і можливо управляти в певних межах [63, с. 358].

Отже, розв'язок проблеми забезпечення фінансової стійкості передбачає аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства.

Підприємство, як відкрита система та самостійний учасник ринкових відносин, має унікальну структуру внутрішнього та зовнішнього середовища, тобто «зіштовхується» з унікальним, властивим тільки йому, набором факторів втрати фінансової стійкості і платоспроможності, притаманним конкретному сегменту ринку. Тому розробка унікальної, персональної системи управління чинниками втрати фінансової стійкості дасть змогу ідентифікувати основні чинники впливу на фінансову стійкість, визначити періодичність проведення контролю та результативність, ефективність таких дій.

1.3. Порядок оцінювання фінансової стійкості підприємства

В сучасних економічних умовах більшість підприємств мають дуже складне фінансове становище. Проте, на діяльність підприємства негативно впливають не лише фактори зовнішнього середовища, а й відсутність відповідного рівня фінансової стійкості підприємства. Отже, саме зараз, у період економічної та політичної кризи нашої держави основним із завдань будь-якого підприємства виступає забезпечення та управління його фінансовою стійкістю. Для досягнення даної мети виникає необхідність у виявленні та аналізі факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства [5, с. 62]. Можна зазначити, що фінансово стійким є підприємство, яке характеризується такими параметрами: високою платоспроможністю (здатністю відповідати за своїми зобов'язаннями);

високою кредитоспроможністю (здатністю платити за кредитами, виплачувати відсотки по них і погашати їх точно в строк); високою рентабельністю (прибутковістю, що дозволяє фірмі нормально і стійко розвиватися, вирішуючи при цьому проблему взаємини акціонерів і менеджерів за рахунок підтримки на достатньому рівні дивідендів і курсу акцій підприємства); високою ліквідністю балансу (здатністю покривати свої пасиви активами відповідної і перевищує терміновості перетворення їх на гроші) [6, с. 92]. Головним індикатором оцінки фінансового стану будь-якого суб'єкта господарювання є показники його фінансової стійкості. Фінансову стійкість підприємства слід розглядати комплексно, з урахуванням різних аспектів фінансово-господарської діяльності цього суб'єкта господарювання. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Вона безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючого суб'єкта.

З позиції довгострокової перспективи одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства – фінансова стійкість. Далі розглянемо методику оцінювання фінансової стійкості підприємства (рис.1.2).

Аналіз фінансової стійкості можна розподілити на три етапи:

I. Оцінювання фінансової стійкості – розрахунок абсолютних і відносних показників, що ґрунтуються на порівнянні активів та їх джерел фінансування.

II. Оцінювання запасу фінансової стійкості – аналіз критичного обсягу реалізації, операційного та фінансового левериджу.

III. Визначення порогу фінансової стійкості – метод «Витрати-Обсяги-Прибуток».

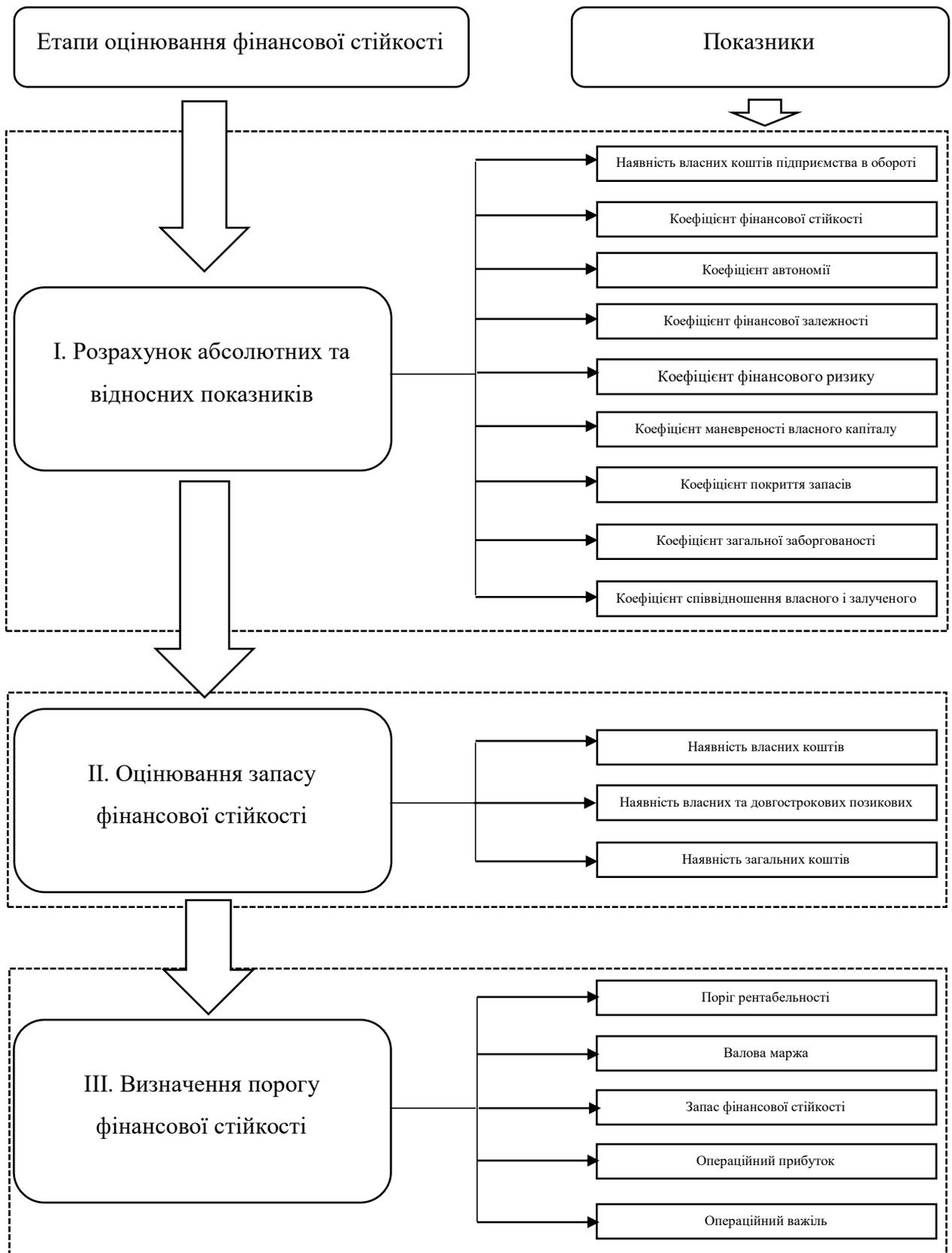

Рис. 1.2. Методика оцінювання фінансової стійкості підприємства

Перейдемо до характеристики кожного етапу оцінювання.

Перший та другий етап доцільно розглядати в контексті основних показників фінансової стійкості, які наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Показники фінансової стійкості підприємства

Назва показника	Формула розрахунку	Граничне значення
1. Наявність власних коштів підприємства в обороті	$V = BK - HA$	позитивним є тенденція до зростання
2. Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{\text{фс}} = \frac{BK + ДЗ}{Б}$	1
3. Коефіцієнт автономії	$K_a = \frac{BK}{Б}$	0,5
4. Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{\text{фз}} = \frac{Б}{BK}$	менше 2
5. Коефіцієнт фінансового ризику	$K_p = \frac{ЗЗ}{BK}$	0,3-0,5
6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$K_m = \frac{BOK}{BK}$	0,4-0,6
7. Коефіцієнт покриття запасів	$K_z = \frac{BOK}{З}$	0,2-0,5
8. Коефіцієнт загальної заборгованості	$K_{\text{зз}} = \frac{ПЗ}{BK}$	менше 1
9. Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	$K_{\text{сп}} = \frac{BK}{ДЗ + ПЗ}$	1
10. Наявність власних та довгострокових позикових коштів	$ВД = В + ДЗ$	позитивним є тенденція до збільшення власних коштів
11. Наявність загальних коштів	$ЗК = ВД + КК$	позитивним є тенденція до зростання

Основними показниками фінансової стійкості підприємства є.

1. Наявність власних коштів підприємства в обороті (В):

$$V = BK - HA, \quad (1.1)$$

де ВК – власний капітал, тис. грн.

НА – необоротні активи, тис. грн.

2. Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує частку тих джерел фінансування, які підприємство може використовувати у своїй діяльності тривалий час (більше одного року) і визначається за формулою:

$$K_{\text{фс}} = \text{ВК} + \text{ДЗ} / \text{Б}, \quad (1.2)$$

де ВК – власний капітал, тис. грн.,

ДЗ – довгострокові зобов'язання, тис. грн.,

Б – активи підприємства (валюта балансу), тис. грн.

Нормативне значення $K_{\text{фс}}$ - 1.

Перевищення власного капіталу над зобов'язаннями свідчить про достатній запас фінансової стійкості і відносну незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансових ресурсів.

3. Коефіцієнт автономії – показує питому вагу власного капіталу підприємства в загальній вартості засобів, інвестованих в його діяльність.

Визначається за формулою:

$$K_{\text{а}} = \text{ВК} / \text{Б}, \quad (1.3)$$

де ВК – власний капітал, тис. грн.,

Б – валюта балансу на кінець звітного періоду, тис. грн.

Коефіцієнт автономії характеризує незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його господарської діяльності. Він показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування майна підприємства.

Чим більша частка власного капіталу, тим більша можливість подолати несприятливі ситуації щодо фінансового забезпечення господарської діяльності. Мінімальне критичне значення цього коефіцієнта – 0,5.

4. Коефіцієнт фінансової залежності показує скільки одиниць активів припадає на одиницю власних коштів:

Визначається за формулою:

$$K_{фз} = Б/ВК, \quad (1.4)$$

де Б – активи підприємства (валюта балансу), тис. грн.,

ВК – власний капітал, тис. грн.

Коефіцієнт фінансової залежності – є оберненим до коефіцієнта автономії. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства і втрату фінансової незалежності.

5. Коефіцієнт фінансового ризику – показує, скільки одиниць грошових зобов'язань припадає на одиницю власних коштів підприємства.

Визначається за формулою:

$$K_p = ЗЗ/ВК, \quad (1.5)$$

де ЗЗ – загальні зобов'язання підприємства, тис. грн.,

ВК – власний капітал підприємства, тис. грн.

При розрахунку даного показника в якості позикового капіталу береться лише платний капітал підприємства. Оптимальне значення 0,3-0,5. Критичним значенням цього коефіцієнту вважається 1.

6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу – показує, яка частина власного оборотного капіталу знаходиться в обороті, тобто в тій формі, яка дозволить вільно маневрувати цими засобами, а яка капіталізована.

Визначається за формулою:

$$K_M = ВОК/ВК, \quad (1.6)$$

де ВОК – власний оборотний капітал, тис. грн.,

ВК – власний капітал, тис. грн.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу перебуває в обороті, тобто в тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими засобами.

7. Коефіцієнт покриття запасів – показує забезпеченість підприємства власними джерелами коштів для формування товарно-матеріальних засобів.

Визначається за формулою:

$$K_z = \text{ВОК}/Z, \quad (1.7)$$

де ВОК – власний оборотний капітал, тис. грн.,

Z – товарно-матеріальні запаси підприємства, тис. грн.

Чітких рекомендацій у значенні цього показника не існує, але вважається, що його значення повинні бути не менше 0,2 – 0,5, що дозволяє забезпечити достатню гнучкість у використанні власного капіталу. Чим більше частка власного оборотного капіталу у загальній сумі власного капіталу, тим більша його мобільність, оскільки зростає величина високоліквідного капіталу.

8. Коефіцієнт загальної заборгованості – показує, яка сума поточних зобов'язань покривається власним капіталом підприємства.

Визначається за формулою:

$$K_{zz} = \text{ПЗ}/\text{ВК}, \quad (1.8)$$

де ПЗ – поточні зобов'язання, тис. грн.,

ВК – власний капітал підприємства, тис. грн.

9. Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу. Він визначається наступним чином:

$$K_{сп} = \text{ВК}/\text{ДЗ}+\text{ПЗ}, \quad (1.9)$$

де ВК – власний капітал, тис. грн.,

ДЗ – довгострокові зобов'язання підприємства на кінець звітного періоду.

Цей коефіцієнт є найбільш загальною оцінкою фінансової стійкості підприємства. Зменшення цього показника в динаміці свідчить про підсилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про деяке зниження фінансової стійкості, і навпаки. Нормативне значення показника – 1.

Для характеристики наявності джерел фінансування запасів виділяють три основні показники.

1. Наявність власних коштів (В) – обчислюють різницю між власним капіталом та необоротними активами підприємства

$$В = ВК - НА \quad (1.10)$$

2. Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал) (ВД) – визначають збільшення попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань (ДЗ).

$$ВД = В + ДЗ \quad (1.11)$$

3. Наявність загальних коштів (ЗК) – фінансування запасів установлюють збільшення попереднього показника на суму короткострокових кредитів банку (КК).

$$ЗК = ВД + КК \quad (1.12)$$

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування.

1. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів Фв:

$$\text{Фв} = \text{В} - \text{Зп} \quad (1.13)$$

2. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних та довгострокових позикових коштів (Ф^{ВД}).

$$\text{Фвд} = \text{ВД} - \text{Зп} \quad (1.14)$$

3. Надлишок (+) або дефіцит (-) загальних коштів (ФЗк).

$$\text{Фзк} = \text{ЗК} - \text{Зп} \quad (1.15)$$

Третій етап розкривається в операційному аналізі, відомому також як аналіз «витрати-обсяг-прибуток» (cost-volume-profit, або CVР-аналіз) – це аналітичний підхід до вивчення взаємозв'язку між витратами і прибутком при різних рівнях обсягу виробництва.

CVР-аналіз, на думку Лихачової О.І., розглядає зміну прибутку як функцію від наступних факторів: змінних і постійних витрат, ціни продукції (робіт, послуг), обсягу та асортименту реалізованої продукції.

CVР-аналіз дозволяє:

- спланувати обсяг реалізації продукції, який забезпечить бажане значення прибутку;
- визначити обсяг продажів для беззбиткової роботи підприємства;
- визначити запас фінансової міцності підприємства в його поточному стані;
- оцінити, як вплинуть на прибуток зміни в ціні реалізації, змінних витратах, постійних витратах й обсязі виробництва;
- встановити, до якої міри можна збільшувати / зменшувати силу операційного важеля, маневруючи змінними і постійними витратами, і змінювати тим самим рівень операційного ризику підприємства;

– визначити, як вплинуть зміни в асортименті реалізованої продукції (робіт, послуг) на потенційний прибуток, беззбитковість і обсяг цільової виручки.

Класична модель CVP-аналізу досить спрощена, вона повинна враховувати допущення, які будуть розглянуті далі. Тим не менше, операційний аналіз – не лише теоретичний метод, а й інструмент, яким підприємства широко користуються на практиці для прийняття управлінських рішень.

Мета CVP-аналізу – встановити, що станеться з фінансовими результатами, якщо змінити обсяг виробництва. Ця інформація має істотне значення для фінансового менеджера, оскільки знання вказаної залежності дозволяє визначити критичні рівні випуску продукції, наприклад, встановити рівень, коли підприємство не має прибутків і не несе збитки (знаходиться в точці беззбитковості).

Визначальними поняттями методу «витрати-обсяги-прибуток» є поріг рентабельності, валова маржа (маржинальний дохід), запас фінансової стійкості, операційний важіль (операційний ліверидж).

Поріг рентабельності – це такі обсяги виробництва й реалізації продукції, за яких підприємство вже не має збитків, але ще не має і прибутку. Поріг рентабельності (точка беззбитковості) визначається за формулою:

$$Q_p = F / ПВ_{вм}, \quad (1.16)$$

де Q_p – поріг рентабельності;

F – сума фіксованих (постійних) витрат;

$ПВ_{вм}$ – питома вага валової маржі в сумарних операційних доходах.

Валова маржа (маржинальний дохід) – це різниця між сумарними операційними доходами та змінними витратами. За своєю структурою валова маржа – це сума постійних витрат і операційного прибутку підприємства.

$$BM = COД - ЗВ \text{ або } BM = F + ОП, \quad (1.17)$$

де BM – валова маржа підприємства;

$COД$ – сумарні операційні доходи підприємства;

$ЗВ$ – сума змінних витрат;

$ОП$ – операційний прибуток підприємства.

Запас фінансової стійкості – це зона виробничо-комерційної діяльності, в межах якої формується операційний прибуток підприємства. Розраховується за формулою:

$$ЗФС = COД - Qp \quad (1.18)$$

Відповідно операційний прибуток, що формується в зоні запасу фінансової стійкості, визначається таким чином:

$$ОП = ЗФС * ПВ_{BM} \quad (1.19)$$

Операційний важіль – показник, що характеризує структуру валової маржі. Розраховується за формулою:

$$ОВ = BM / ОП \quad (1.20)$$

За величиною операційного важеля визначається рівень підприємницького ризику діяльності підприємства.

Отже, в ході написання першого розділу було проведене дослідження теоретичних засад фінансової стійкості підприємства, яке показало, що на сьогодні не існує єдиного підходу щодо змісту даної категорії. На нашу думку, поняття «фінансова стійкість підприємства» може трактуватися у вузькому сенсі як характеристика фінансового стану підприємства, що відображає його успішне функціонування; і в широкому - як здатність зберігати рівновагу активів і пасивів шляхом формування структури капіталу, що дозволяє

фінансувати зобов'язання, здійснювати інвестиційні проекти в умовах дії внутрішніх і зовнішніх чинників.

Запропоновано класифікацію факторів, що визначають рівень фінансової стійкості. Останні поділяються на внутрішні та зовнішні за різними ознаками. В цілому можна сказати, що найголовнішими чинниками, на нашу думку, є економічні умови господарювання (зовнішні) та структура продукції, що випускається, її частка в загальному платоспроможному попиті.

Визначено порядок оцінювання фінансової стійкості підприємства. Наведено характеристику трьох етапів, головним з яких вважаємо другий – оцінювання запасу фінансової стійкості. Визначальними індикаторами, які описують стан аналізованого підприємства є показники фінансової стійкості. Їх представлено в детальному описі, що дозволяє нам збагатити знання та удосконалити практичні навички вже у процесі розрахунку та аналізу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «ВЕПРИК ПЛЮС»

2.1. Характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «Веприк Плюс»

Сучасна ринкова економіка характеризується великою кількістю підприємств різноманітних форм і напрямів діяльності. В Україні вагому частку займають підприємства, зайняті у сільськогосподарській галузі, які мають значний вплив на економічний розвиток нашої держави.

Види діяльності, в яких можуть бути задіяні сільськогосподарські підприємства, є різноманітними. Виділяють дві великі групи: тваринництво та рослинництво.

Тваринництво включає в себе такі підвиди: скотарство, свинарство, птахівництво, конярство, вівчарство, звірівництво та інші. Рослинництво характеризується такими напрямками: рільництво, овочівництво, садівництво, виноградарство та інші.

Підприємство знаходиться у місті Гадяч Полтавської області.

Повне найменування товариства – товариство з обмеженою відповідальністю «Веприк Плюс».

Скорочене найменування – ТОВ «Веприк Плюс».

Воно створено та виконує свою діяльність, дотримуючись вимог Конституції України, Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та інших законів України та нормативно – правових актів, які є чинними на території України та відповідно до статуту підприємства.

ТОВ «Веприк Плюс», так як і будь – яке підприємство, має на меті одержання прибутку, задоволення суспільних потреб у виробленій ним продукції, роботах і послугах та одночасного вирішення соціальних та економічних інтересів учасників.

Предметом діяльності Товариства є:

- виробництво сільськогосподарської продукції;
- вирощування зернових та технічних культур;
- ведення товарного сільськогосподарського виробництва;
- переробка і реалізація виробленої товариством продукції;
- селекція насіння та виведення нових сортів, високоякісних сортів;
- удосконалення технології вирощування нових зернових та технічних культур, впровадження нових інтенсивних технологій;
- вихід на міжнародний ринок реалізації сільськогосподарської продукції; проведення ефективної зовнішньоекономічної діяльності з метою завезення елітних сортів насіння та новітніх технологій вирощування сільськогосподарської продукції;
- розведення великої рогатої худоби;
- розведення свиней, курей, гусей, риби, риби в ставках, кролів, нутрій, бджіл ;
- організація та ведення лісового господарства;
- проведення робіт по захисту сільськогосподарських культур від шкідників, бур'янів за рахунок впровадження біологічних препаратів;
- надання послуг в рослинництві;
- облаштування ландшафту;
- проведення робіт по підвищенню родючості ґрунтів;
- проведення авіахімічних робіт у сільському господарстві;
- розробка і впровадження у практику сільськогосподарського виробництва передових технологічних та інших засобів вирощування та переробки сільськогосподарської продукції;
- переробка сільськогосподарської сировини, виробництво продуктів борошномельної промисловості, виробництво хлібобулочних, макаронних виробів, овочевих, плодово ягідних, м'ясних, молочних, рибних

продуктів, виробів і напівфабрикатів з льону, коноплі, лісу пиломатеріалів, тощо, з застосуванням біологічних споруд;

- заготівля, закупівля, у фізичних та юридичних осіб продукції сільськогосподарського виробництва, у тому числі за готівку;

- зберігання, обробка, переробка, продаж сільськогосподарської продукції;

- оптова торгівля квітами та іншими рослинами;

- постачання засобів виробництва, паливно-мастильних матеріалів, міндобрив, засоби захисту рослин, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції та продуктів переробки;

- лізингові операції;

- організаційно-методичне супроводження впровадження нових технологій;

- технологічні, транспортні, меліоративні, будівельні, екологічно-відновні роботи в сільській місцевості;

- біотехнологічне та інше ветеринарне обслуговування тварин і племінна робота;

- телефонізація, газифікація, електрифікація в сільській місцевості;

- медичні, побутові, санітарно-курортні, науково-консультаційні послуги, послуги з ведення бухгалтерського обліку, аудиту і т.д.;

- організація і здійснення оптової і роздрібно-комерційної торгівлі промисловими продовольчими товарами як власного виробництва, так і виготовленими іншими суб'єктами підприємницької діяльності;

- створення власних торгових мереж, крамниць, салонів, лотків, автокрамниць;

- роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах з перевагою продовольчого асортименту;

- благодійна діяльність, організація культурного відпочинку і дозвілля населення, організація видовищних заходів.

Органами управління Товариства є:

- загальні збори учасників - вищий орган управління Товариством;
- дирекція - виконавчий орган управління Товариства.
- органом контролю Товариства є ревізійна комісія, кількісний склад та порядок діяльності якої визначається Загальними зборами учасників.

Організаційно-управлінську структуру лінійно-функціонального підприємства представлено на рисунку 2.1.

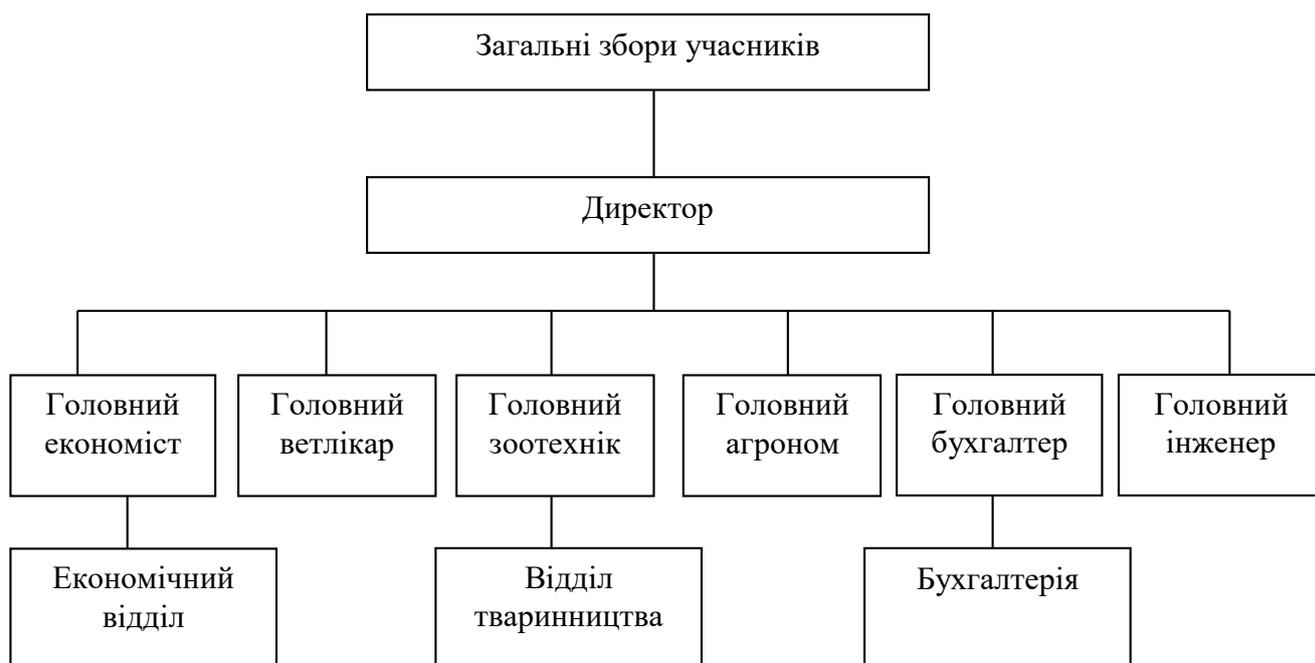

Рис. 2.1. Організаційно-управлінська структура ТОВ «Веприк Плюс»

У ході проведення оцінки фінансового стану, як правило, складається агрегований аналітичний баланс, який можна одержати шляхом об'єднання (групування) однорідних статей.

При агрегуванні статей балансу використовують різні види групувань залежно від мети аналізу та його напрямів.

Необхідність агрегування балансу пояснюється тим, що проведення діагностики безпосередньо за формами фінансових звітів являє собою досить трудомістку процедуру, крім того, використання великої кількості показників

найчастіше не дозволяє виявити основні тенденції в динаміці фінансового стану підприємства.

Горизонтальний аналіз - це порівняння величин окремих статей, розділів і валюти балансу за кілька періодів, на підставі чого визначають напрямки і тенденції змін цих показників (абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту). Цей аналіз називають також трендовим.

Вертикальний аналіз дозволяє оцінити якість балансу з точки зору його структури і тенденції її зміни.

Для аналізу динаміки змін статей балансу (горизонтальний аналіз) і визначення його структури (вертикальний аналіз) складемо агрегований баланс за три роки (табл. 2.1).

В результаті проведеного горизонтального і вертикального аналізу активів і пасивів підприємства ТОВ «Веприк Плюс» спостерігається збільшення загальної суми валюти балансу за досліджуваний період, а саме: у 2020 році порівняно з 2019 роком підсумок балансу збільшився на 19242 тис. грн (139,98%). Це відбувається за рахунок зростання оборотних активів підприємства 147,46%, зокрема різкого збільшення дебіторської заборгованості 194,68%. Для сільськогосподарського підприємства тенденція випередженого темпу росту оборотних над необоротними активами є позитивною (147,46%, 122,89% відповідно). Динаміку оборотних і необоротних активів представлено на рисунку 2.2.

Рис.2.2. Структурна динаміка активів ТОВ «Веприк Плюс» за три роки

Таблиця 2.1

Агрегований баланс ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 роки

Актив	2019 рік		2020 рік		Відхилення (+,-) в		Темп зростання, %	Актив	2020 рік		2021 рік		Відхилення (+,-) в		Темп зростання, %
	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сумі, тис.грн.	Питомій вазі, %			Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сумі, тис.грн.	Питомій вазі, %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1. Необоротні активи (1095)	14649	30,44	18002	26,72	3353	-3,72	122,89	1. Необоротні активи (1095)	18002	26,72	24411	25,61	6409	-1,11	135,60
1.1 Основні засоби і нематеріальні активи (1000+...+1020)	14440	30,01	17793	26,41	3353	-3,59	123,22	1.1 Основні засоби і нематеріальні активи (1000+...+1020)	17793	26,41	24202	25,40	6409	-1,02	136,02
1.2 Довгострокові фінансові інвестиції (1030+1035)	209	0,43	209	0,31	0	-0,12	100	1.2 Довгострокові фінансові інвестиції (1030+1035)	209	0,31	209	0,22	0	-0,09	100
1.3 Відстрочені податкові активи(1045)	0	0	0	0	0	0	0	1.3 Відстрочені податкові активи(1045)	0	0	0	0	0	0	0
1.4 Інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість (1040+1050+...+1090)	0	0	0	0	0	0	0	1.4 Інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість (1040+1050...+1090)	0	0	0	0	0	0	0
2. Оборотні активи(1195)	33477	69,56	49366	73,28	15889	3,72	147,46	2. Оборотні активи(1195)	49366	73,28	70892	74,39	21526	1,11	143,61
2.1 Запаси(1100+1110)	28806	59,86	43604	64,73	14798	4,87	151,37	2.1 Запаси(1100+1110)	43604	64,73	56503	59,29	12899	-5,44	129,58
2.2 Дебіторська заборгованість (1120+...+1155)	2329	4,84	4534	6,73	2205	1,89	194,68	2.2 Дебіторська заборгованість (1120+...+1155)	4534	6,73	13538	14,21	9004	7,48	298,59
2.3 Грошові кошти та їх еквіваленти(1160+1165)	2325	4,83	1228	1,82	-1097	-3,01	52,82	2.3 Грошові кошти та їх еквіваленти(1160+1165)	1228	1,82	851	0,89	-377	-0,93	69,30
2.4 Витрати майбутніх періодів(1170)	17	0,04	0	0	-17	-0,04	0	2.4 Витрати майбутніх періодів(1170)	0	0	0	0	0	0	0

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
2.5 Інші оборотні активи (1180+1190)	0	0	0	0	0	0	0	2.5 Інші оборотні активи (1180+1190)	0	0	0	0	0	0	0
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття(1200)	0	0	0	0	0	0	0	3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття(1200)	0	0	0	0	0	0	0
Всього майна(1300)	48126	100	67368	100	19242	0	139,98	Всього майна(1300)	67368	100	95303	100	27935	0	141,47
Пасив								Пасив							
1. Власний капітал (1495)	41953	87,17	62643	92,99	20690	5,81	149,32	1. Власний капітал (1495)	62643	92,99	82468	86,53	19825	-6,4	131,65
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	604	1,26	148	0,22	-456	-1,04	24,50	2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	148	0,22	1460	1,53	1312	1,31	986,49
3. Поточні зобов'язання і забезпечення(1695)	5569	11,57	4577	6,79	-992	-4,78	82,19	3. Поточні зобов'язання і забезпечення(1695)	4577	6,79	11375	11,94	6798	5,14	248,53
3.1 Короткострокові кредити банків(1600)	0	0	0	0	0	0	0	3.1 Короткострокові кредити банків(1600)	0	0	0	0	0	0	0
3.2 Кредиторська заборгованість (1605+...+1650)	3713	7,72	3557	5,28	-156	-2,44	95,80	3.2 Кредиторська заборгованість (1605+...+1650)	3557	77,72	11375	11,94	7818	-65,78	319,79
3.3 Інші поточні зобов'язання (1660+...+1690)	1856	3,86	1020	1,51	-836	-2,34	54,96	3.3 Інші поточні зобов'язання (1660+...+1690)	1020	22,29	0	0	-1020	-22,29	0
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття(1700)	0	0	0	0	0	0	0	4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття(1700)	0	0	0	0	0	0	0
Всього капіталу(1900)	48126	100	67368	100	19242	0	139,98	Всього капіталу(1900)	67368	100	95303	100	27935	0	141,47

Згідно рисунку 2.2 можна зробити висновок, що протягом усього досліджуваного періоду оборотні активи підприємства переважають над необоротними і мають постійну тенденцію до збільшення, що говорить про зменшення ризиків компенсації авансованого капіталу та зростання його віддачі внаслідок прискорення оборотності оборотних коштів. Що стосується структури майна підприємства, то в 2019 році оборотні активи підприємства становили 69,56%, в 2020 році 73,28%, що вказує збільшення на 3,72%. Збільшення оборотних засобів вказує на формування більш мобільної структури активів, що сприяє прискоренню оборотних активів підприємства виробничої бази.

Так як ТОВ «Веприк Плюс» займається сільськогосподарською діяльністю переважна частина активів підприємства повинна розміщуватись у запасах підприємства у 2020 році в порівнянні з 2019 роком збільшилась величина запасів на 14798 тис. грн. (151,37%) відповідно зросла сума товарів, готової продукції.

Дебіторська заборгованість у 2020 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 1,89%. Збільшення питомої ваги дебіторської заборгованості в структурі активів може свідчити про надання підприємствам товарних кредитів для споживачів, своєї продукції, що говорить про фактичну іммобілізацію оборотних коштів підприємства з виробничого циклу. Таким чином абсолютне або відносне збільшення оборотних активів може свідчити не тільки про розширення виробництва або вплив чинника інформації, але й про зниження швидкості обороту, що викликає збільшення маси оборотних активів. Чим вища швидкість обороту запасів, тим ефективніше працює підприємство.

Грошові кошти та їх еквіваленти протягом досліджуваного періоду зменшились на 3,01%.

Необоротні активи підприємства у 2019 році становили 30,44% всього майна підприємства, у 2020 році відсоток їх у структурі зменшився на 3,72% і склав 26,72%.

Що стосується аналізу підприємства у 2021 році в порівнянні з 2020 роком то майно підприємства збільшилось на 27935 тис. грн.(141,47%). Причиною цього стало збільшення необоротних активів за рахунок збільшення основних засобів і нематеріальних активів 6409 тис. грн.(136,02%).

Щодо оборотних активів порівняно, то у 2021 році вони мали тенденцію до збільшення за рахунок збільшення дебіторської заборгованості та запасів.

Якщо розглядати структуру майна підприємства в 2021 році порівняно з 2020 роком, то необоротні активи підприємства зменшуються на 1,11% в структурі активів і становлять 25,61% в 2021 році. Група відстрочених податкових активів відсутні як у 2019-2020 році так і у 2021 році. Оборотні активи займають 73,28% у 2020 році і 74,39% у 2021 році. А також відсутні групи у оборотних активах, такі як: інші оборотні активи та витрати майбутніх періодів.

Отже, у підприємстві в основному прослідковуються ознаки гарного балансу. З роками спостерігається нарощення активів і збільшення питомої ваги оборотних активів підприємства.

Якщо розглядати пасив балансу в 2020 році в порівнянні з 2019 роком спостерігається зростання валюти балансу на 19242 тис. грн. (139,98%). Детальніше зображено на рисунку 2.3.

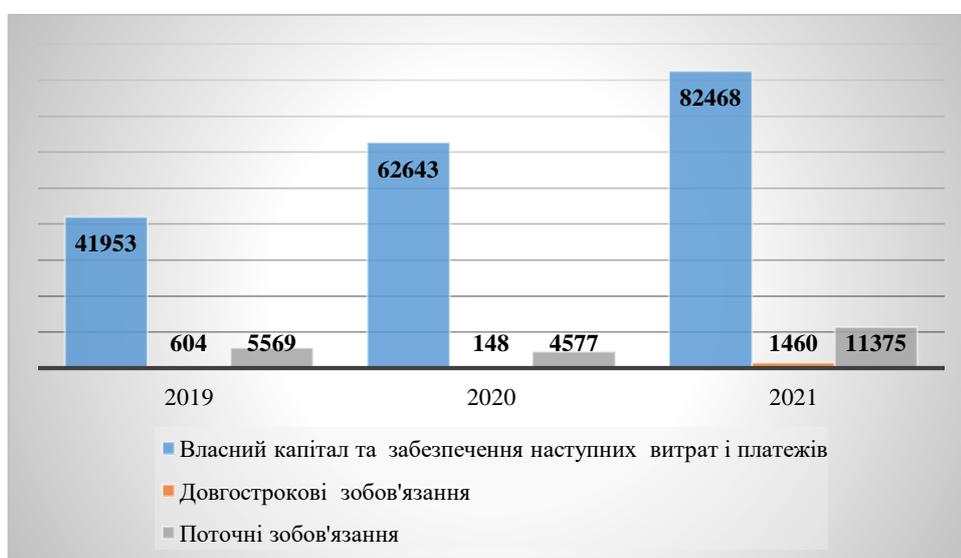

Рис 2.3. Структурна динаміка пасивів ТОВ «Веприк Плюс» 2019-2021

Власний капітал у 2020 році зріс на 5,81% (20690 тис.грн.) в порівнянні з 2019 роком. Це свідчить про забезпеченість підприємства власними ресурсами.

Довгострокові зобов'язання підприємства у 2020 році зменшились на 1,04% в порівнянні з 2019 роком.

Поточні зобов'язання в 2020 році також зменшились на 4,78%.

Отже можна зробити висновок, що підприємство покращило свій стан, стала менш залежною від зовнішніх позик, підприємство функціонує значною мірою за власними ресурсами. При зменшенні довгострокових зобов'язань знижується фінансова стійкість підприємства. Зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групи вибуття у 2019 році та 2020 році відсутні.

Якщо проаналізувати 2021 і 2020 роки також спостерігається зростання власного капіталу на 19825 тис.грн.

Довгострокові зобов'язання мають тенденцію до збільшення на 1,31%. Поточні зобов'язання збільшились на 5,14%(6798 тис.грн) за рахунок кредиторської заборгованості.

Стан підприємства з роками має тенденцію до покращення фінансової стабільності, адже діяльність підприємства стала менш залежною від зовнішніх джерел фінансування.

Щодо структури пасиву балансу за 2021 рік найбільшу частку займає власний капітал 86,53%, позичковий капітал 13,47%, що є позитивним для підприємства.

Отже, в цілому оцінивши баланс підприємства ТОВ «Веприк Плюс» можна зробити висновок, що його діяльність покращується, підприємство має гарний фінансовий стан, з кожним роком збільшується валюта балансу.

2.2. Аналіз ділової активності, ліквідності та платоспроможності ТОВ «Веприк Плюс»

Показники ліквідності характеризують оптимальність складу та структури активів і пасивів підприємства з позиції забезпечення його платіжної спроможності. Показники фінансової стійкості дозволяють оцінити платоспроможність у довгостроковій перспективі та рівень фінансового ризику. Показники оборотності характеризують ефективність використання майна та рівень ділової активності підприємства. Проблема застосування системи показників полягає у її найбільш раціональному підборі, що, з одного боку, дозволило б уникнути їх дублювання (за економічним змістом), а, з іншого – охопити всі важливі характеристики досліджуваного об'єкта. При цьому значущість різних характеристик може варіювати, що необхідно враховувати особливо при розрахунку інтегральних показників фінансового стану. Від чіткості визначення категорії фінансового стану як об'єкту дослідження залежить і правильний підбір аналітичного інструментарію. Логіка побудови дефініції економічної категорії «фінансовий стан підприємства» передбачає її розгляд передусім з позиції відтворювального процесу і підпорядкування законам ринку. В цілому дана категорія розкриває економічні відносини, що охоплюють широке коло грошових відносин, пов'язаних із формуванням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів, грошових коштів, капіталу, доходів у процесі їх кругообігу, які формують фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку підприємства, здатність його функціонувати та розвиватися в змінному зовнішньому середовищі, поточні та перспективні можливості задовольняти вимоги кредиторів, а також інвестиційну привабливість. З одного боку фінансовий стан підприємства, як основа його конкурентоспроможності відображає реальні та потенційні можливості підприємства, які формуються в процесі виробничої, комерційної, фінансової та інвестиційної діяльності, здатність до самофінансування, характеризує рівень забезпеченості фінансовими ресурсами, необхідними для нормального

функціонування і розвитку підприємства в довгостроковій перспективі, доцільність їх розміщення й ефективність використання. А з іншого – визначає фінансові взаємовідносини з іншими юридичними та фізичними особами, здатність підприємства функціонувати в зовнішньому середовищі, його потенціал у діловому співробітництві, дозволяє оцінити інвестиційну привабливість, визначити позицію підприємства у вітчизняних та інших рейтингах. Фінансовий стан змінюється тією чи іншою мірою практично після кожної господарської операції. До того ж, його динаміка визначається розвитком підприємства на різних фазах життєвого циклу. Проте традиційні показники фінансового стану мають відмінні (а відтак – складнопорівнювані) характеристики динамічності. Тому виникає об'єктивна необхідність удосконалення методичного підходу до аналізу фінансового стану підприємства з врахуванням його змінюваності. Так, показники фінансової стійкості та ліквідності визначаються на фіксований момент часу і не показують стану між моментами на початок та на кінець звітного періоду. У цьому контексті статичність цих показників об'єктивна, оскільки вони визначаються на основі фіксованих залишків фінансової звітності, крім того, платоспроможність – це здатність розраховатись за зобов'язаннями у визначений період (момент настання зобов'язання). Проте з іншого боку, здатність, яка виникає на певний момент часу є наслідком процесу, що має певний набір якісних і динамічних характеристик. Так, ліквідність (якщо розглядати її не тільки з погляду платіжного чи бухгалтерського балансу) характеризується певною якістю, властивостями активів, а також, особливостями джерел формування активів і залежить від ефективності їх використання. Ці властивості у свою чергу зумовлюються впливом ряду внутрішніх і зовнішніх факторів, пов'язаних із якістю виробничих засобів, кваліфікацією персоналу, рівнем організації виробничого процесу, складом і умовами формування власних і залучених джерел засобів тощо, які й визначають динаміку процесу формування та використання активів. З огляду на діалектику розуміння динамічності показників встановлено, що вищою

динамічністю характеризуються показники ділової активності, а показники оборотності оборотних активів, які визначаються на основі даних за період, відображають ефективність процесу їх використання. На підґрунті системного підходу встановлено, що обґрунтування системи показників і їх динамічності тісно пов'язане з урахуванням взаємозв'язків між окремими групами показників фінансового стану. У цьому контексті важливо дослідити взаємозалежності фінансової стійкості та ділової активності, оскільки вони відображають два найважливіші у фінансовому менеджменті критерії – ефективність і ризик.

Проаналізуємо ділову активність ТОВ «Веприк Плюс» за три роки. Результати занесемо в таблицю 2.2.

Таблиця 2.2

Коефіцієнти оборотності ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 роки

№	Показники	роки			темп зростання, %	
		2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
1	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,77	1,18	1,33	66,67	112,71
2	Коефіцієнт ефективності використання ресурсів	0,83	0,48	0,49	57,83	102,08
3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	25,33	14,27	8,86	56,34	62,09
4	Коефіцієнт кредиторської заборгованості	15,02	13,47	10,72	89,68	79,58
5	Тривалість оборотності дебіторської заборгованості	14	25	41	178,57	164,00
6	Тривалість оборотів кредиторської заборгованості	24	27	34	112,50	125,93
7	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	1,3	0,8	1,91	61,54	238,75
8	Період обороту власного капіталу	1,56	0,94	1,1	60,26	117,02

Отже, підводячи підсумок розрахунку та аналізу показників оборотності можна зробити висновок, що їх динаміка за період 2019-2021 рр. заслуговує посередній оцінці. Коефіцієнти зазнають коливання порівняно з кожним роком і не завжди в кращу сторону. Певне зміцнення фінансової стійкості відбувалось на фоні негативної динаміки активів, що свідчить про зменшення зобов'язань підприємства.

Під фінансовим циклом слід розуміти період, який починається з моменту оплати постачальником за матеріали (погашення кредиторської заборгованості) й закінчується у момент надходження грошей від покупців за відвантажену продукцію. Тривалість фінансового циклу ТОВ «Веприк Плюс» можна побачити на рисунку 2.4.

ДЗт	Запаси(277)					2019
КЗт(24)	Фінансовий цикл(267)					
ДЗт(25)	Запаси(450)					2020
КЗт(27)	Фінансовий цикл(448)					
ДЗт(41)	Запаси(396)					2021
КЗт(34)	Фінансовий цикл(403)					
0 днів		150 днів		300 днів		450днів

Рис. 2.4. Тривалість фінансового циклу ТОВ «Веприк Плюс»

Проведені розрахунки заносимо в таблицю 2.3.

Таблиця 2.3

Періоди обороту поточних активів і зобов'язань

Показник	2019	2020	2021
1	2	3	4
Чистий дохід(виручка) від реалізації, тис. грн	49814	48963	80011
Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги (ДЗт), тис. грн.	1121	1231	6811
Запаси (З), тис. грн	23565	37832	49998
Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги (КЗт), тис. грн	2104,5	5631	2396
Період обороту, дні:			
дебіторської заборгованості	14	25	41
запасів	277	450	396
кредиторської заборгованості	24	27	34
Фінансовий цикл (п.2+п.3-п.4)	267	448	403

Проаналізувавши фінансовий цикл підприємства можна зробити висновок, що за всі три аналізовані роки на підприємстві не вистачає коштів для фінансування своєї поточної діяльності. Найбільше значення фінансового циклу становить у 2020 році – 448 днів, тобто в цьому році є найбільша потреба підприємства у грошових коштах для придбання виробничих оборотних коштів. Найменше ж значення фінансового циклу у 2019 році – 267 днів. При цьому середньорічна дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги у 2019 році складає 1121 тис. грн., у 2020 – 1231 тис. грн., а в 2021 році зростає до 6811 тис. грн.. Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги у аналізованих роках має найбільше значення у 2020 році – 5631 тис. грн. Динаміку зображено на рисунку 2.5.

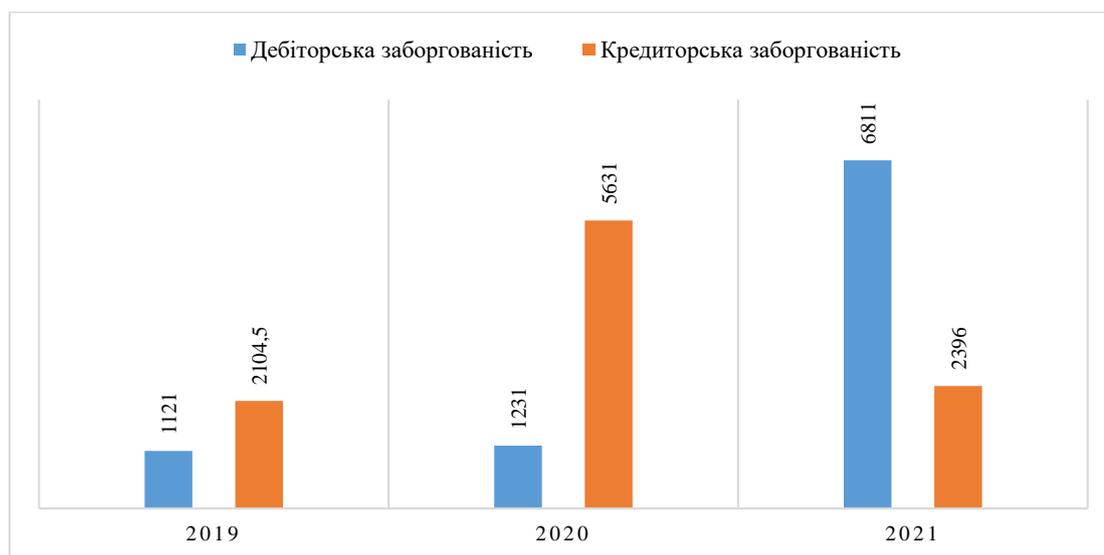

Рис. 2.5. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 рр.

В цілому за результатами даних розрахунків відзначаємо, що політика підприємства має бути направлена на зменшення даних потоків оборотності запасів.

Ліквідність – здатність активів при визначених обставинах перетворюватись із натурально-речової форми у грошову.

Ліквідність активів – можливість легко реалізувати чи перетворити матеріальні та нематеріальні активи в гроші. Чим легше обернути актив на гроші, тим ліквіднішим він є.

Ліквідність балансу – ступінь покриття зобов’язань підприємства його активами, термін перетворення яких у грошову форму відповідає терміну погашення зобов’язань та досягається встановленням рівності між зобов’язаннями та активами підприємства.

Ліквідність підприємства – мобільність підприємства, його можливість (при виникненні певних обставин) за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел оперативно шукати резерви платіжних засобів, необхідних для покриття всіх необхідних платежів по мірі настання їх терміну.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні засобів по активу, згрупованими за ступенем їх ліквідності і розташованими у порядку

зменшення ліквідності, з пасивами, згрупованими за терміном їх погашення у порядку зростання термінів.

Баланс ліквідності відобразимо в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Баланс ліквідності ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 роки

Актив	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Пасив	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Надлишок +, -		
								2019 рік	2020 рік	2021 рік
Група А1 Грошові кошти	2325	1228	851	Група П1 Поточні зобов'язання КЗ за товари, роботи	5569	4577	11375	-3244	-3349	-10524
Група А2 Дебіторська заборгованість, Готова продукція	2329	4534	13538	Група П2 Короткострокові кредити банку	0	0	0	2329	4534	13538
Група А3 Виробничі запаси, незаверш. виробництво	29032	43813	56712	Група П3 Довгострокові зобов'язання	604	148	1460	28428	43665	55252
Група А4 Необоротні активи	14440	17793	24202	Група П4 Власний капітал	41953	62643	82468	-27513	-44850	-58266
Баланс гр.1+2+3+4	48126	67368	95303	Баланс гр.1+2+3+4	48126	67368	95303	0	0	0

Слід відзначити, що в 2021 році майже ліквідні активи мають найменше значення, а в 2020 році спостерігається найбільша сума майже ліквідних активів, збільшуються грошові кошти, але це збільшення не впливає на виконання першої умови ліквідності балансу, тобто протягом 2019-2021 років сума грошових коштів у національній та іноземній валюті, а також поточних фінансових інвестицій була недостатньою для покриття поточних зобов'язань. Це є негативною тенденцією для нашого підприємства, оскільки грошові кошти повинні перевищувати поточні зобов'язання і кредиторську заборгованість.

Аналізуючи ліквідність (А2>П2) як наслідок, на кінець 2019 року підприємство мало надлишок середньоліквідних активів у розмірі 2329 тис. грн., на кінець 2020 року – надлишок у сумі 4534 тис. грн., у 2021 році

перевищення середньоліквідних активів над короткостроковими пасивами становило 13538 тис. грн.

Разом з тим протягом 2019, 2020 та 2021 років відбувається зростання виробничих запасів, сформованих за рахунок залучених коштів, а також дебіторська заборгованість. Наявний платіжний надлишок по цих групах теоретично можна спрямувати на покриття нестачі коштів для найбільш строків зобов'язань.

Отже, з вище наведеного можна зробити висновок, що внаслідок виконання необхідних умов баланс ТОВ «Веприк Плюс» є досить ліквідним.

Далі визначаємо показники ліквідності, котрі застосовуються для оцінювання здатності підприємства виконувати свої поточні зобов'язання. Вони дають уявлення про платоспроможність підприємства на даний момент та у випадку надзвичайних подій (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Основні показники ліквідності ТОВ «Веприк Плюс» за 2019–2021 рр.

Показник	2019	2020	2021	Темп зростання,%	
				2020/2019	2021/2020
1	2	3	4	5	6
Власний оборотний капітал	27908	44789	59517	160,49	132,88
Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття)	6,01	10,79	6,23	179,53	57,74
Коефіцієнт швидкої ліквідності	4,29	8,53	5,28	198,83	61,90
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,42	0,27	0,07	64,29	25,93
Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей	5,21	9,57	4,99	183,69	52,14
Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	0,42	0,99	1,19	235,71	120,20

Таким чином протягом 2020 року спостерігається покращення значень основних показників ліквідності. Однак в 2021 році позитивна тенденція розвитку діяльності підприємства в розрізі ліквідності дещо погіршилася, відбулося зменшення значень основних показників ліквідності активів підприємства, що призводить до незначного зниження фінансової стійкості підприємства (рис. 2.6).

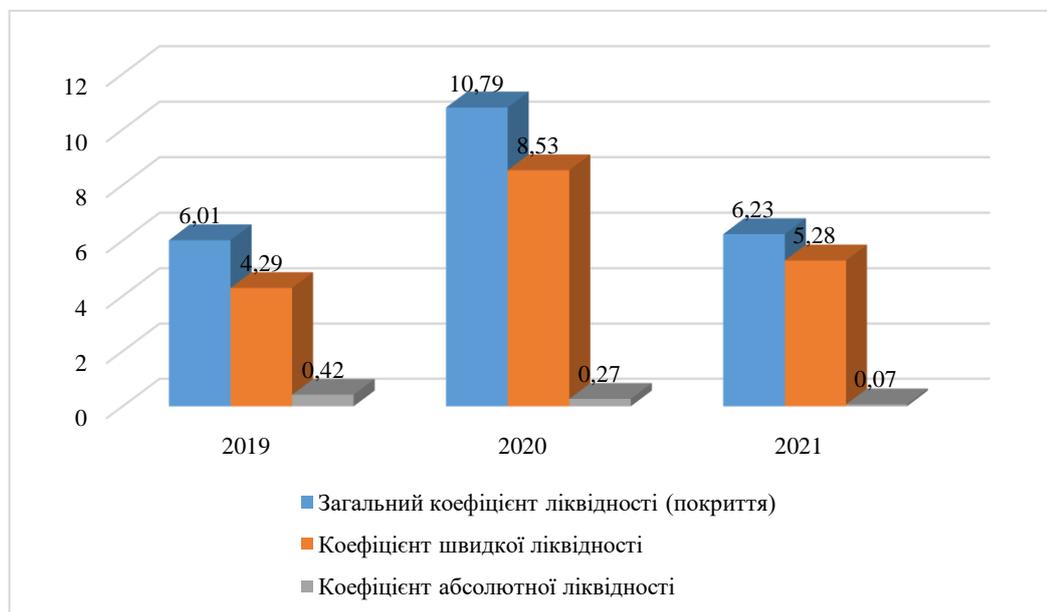

Рис. 2.6. Динаміка основних показників ліквідності ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 рр.

Платоспроможність характеризується можливістю і здатністю підприємства своєчасно й повністю виконувати свої фінансові зобов'язання. Основним ознаками платоспроможності є наявність у достатньому обсязі коштів на поточному рахунку, відсутність простроченої кредиторської заборгованості та інше.

Поточна платоспроможність характеризує поточний стан розрахунків на підприємстві та аналізується на основі даних про його фінансові потоки: приток грошових коштів має забезпечувати покриття поточних зобов'язань господарюючого суб'єкта.

Перспективна платоспроможність визначає можливість підприємства у майбутньому розраховуватись за своїми короткостроковими боргами і досліджується переважно за допомогою показників ліквідності (табл. 2.6).

Таблиця 2.6
Основні показники платоспроможності ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021рр

Показник	2019	2020	2021	Темп зростання,%	
				2020/2019	2021/2020
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт забезпеченості оборотними активами	0,83	0,91	0,84	109,64	92,31
Коефіцієнт загальної платоспроможності (фінансового левериджу)	7,80	14,26	7,43	182,82	52,10
Коефіцієнт оцінки довгострокової платоспроможності	0,01	0,00	0,02	20,00	1000,00
Коефіцієнт відновлення	4,06	6,59	1,98	162,32	30,05
Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторській заборгованості	0,08	0,05	0,02	62,50	40,00
Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами	0,65	0,71	0,70	109,23	98,59

Отже, розрахувавши показники платоспроможності на підприємстві можна сказати, що коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами протягом досліджуваного періоду перевищує нормативне значення 0,5. Тенденція до збільшення є позитивною для підприємства, так як оборотні активи забезпечені власними оборотними коштами.

Коефіцієнт фінансового лівериджу характеризує можливість погашення довготермінових позик і здатність підприємства функціонувати тривалий час. Значне зростання позикового капіталу є ризиковим для підприємства. Коефіцієнт фінансового лівериджу у 2019 році становить 0,0, у 2020 – 0,002, а у 2021 році збільшився до 0,02. Показник є позитивним для підприємства, так як чим менше значення даного коефіцієнта, тим менша заборгованість підприємства і вища оцінка рівня довготермінової заборгованості. Динаміка основних показників зображена на рисунку 2.7.

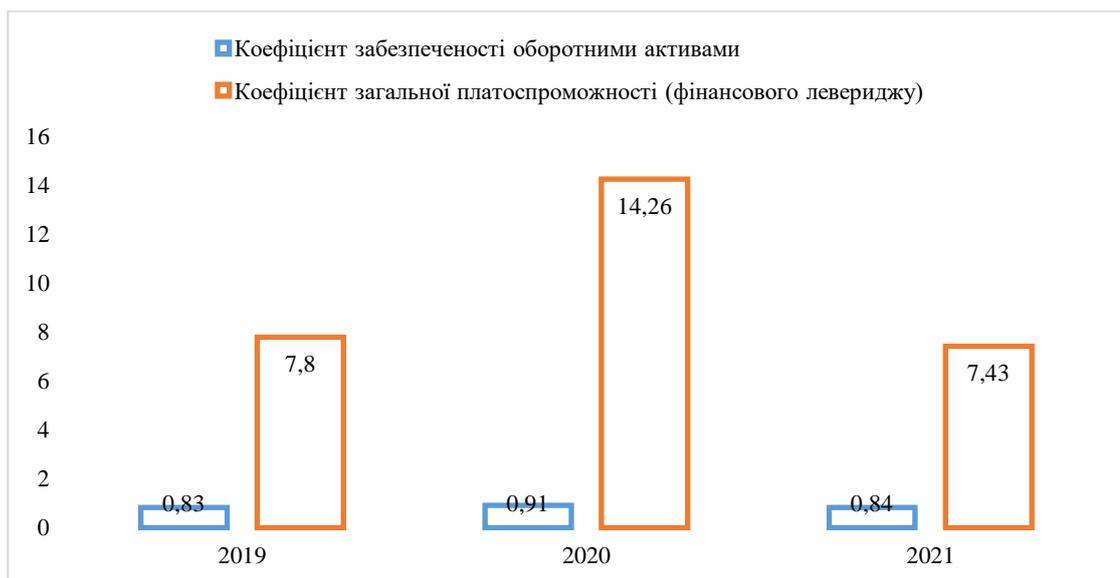

Рис. 2.7. Динаміка основних показників платоспроможності ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 рр.

Отже, оцінюючи платоспроможність ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 рр. можна визначити, що воно є платоспроможним, оскільки підприємство має залишок на розрахунковому рахунку, не має простроченої заборгованості та заборгованості, що потребує негайного погашення.

2.3. Оцінювання фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем

залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів. Цей показник дає загальну оцінку фінансової стабільності.

Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення.

У системі складових елементів фінансової стабільності підприємства фінансова стійкість займає одне із головних місць. Тому необхідним є пошук шляхів досягнення певного ступеня фінансової стійкості підприємства. Для забезпечення фінансової стабільності функціонування підприємства у перспективі необхідно визначати конкретний рівень фінансової стійкості та здійснювати її кількісну оцінку. Велике значення мають визначення «певного ступеня» фінансової стійкості, низки чинників, що обумовлюють межу стійкості, обґрунтованості методичних підходів до її оцінки, особливо в умовах економіки кризового періоду.

Проведемо аналіз фінансової стійкості на основі розрахунку показників (табл. 2. 7).

Таблиця 2.7

Показники фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс»

№ п/п	Найменування показника	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
1	2	3	4	5	6	7
1	Наявність власних коштів підприємства	27304	44641	58057	163,50	130,05
2	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,88	0,93	0,88	105,68	94,62
3	Коефіцієнт фінансової автономії	0,87	0,93	0,87	106,90	93,55
4	Коефіцієнт фінансової залежності	1,15	1,08	1,16	93,91	107,41
5	Коефіцієнт фінансового ризику	0,15	0,08	0,16	53,33	200,00
6	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,67	0,71	0,72	105,97	101,41
7	Коефіцієнт покриття запасів	0,97	1,03	1,05	106,19	101,94

8	Коефіцієнт загальної заборгованості	0,13	0,07	0,14	53,85	200,00
9	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	6,8	13,26	6,43	195,00	48,49

Залежність показників фінансової стійкості від наявності власних коштів наведено на рисунку 2.8.

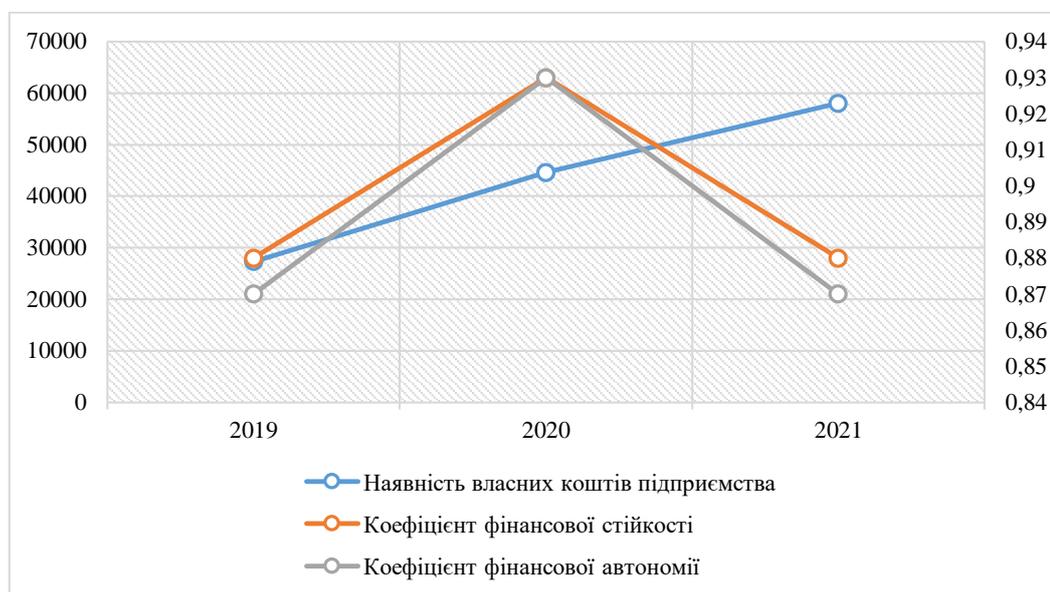

Рис. 2.8. Залежність показників фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» від наявності власних коштів

Власники підприємства зацікавлені в оптимізації власного капіталу та в мінімізації позикових ресурсів у загальному обсязі джерел фінансування. Кредитори оцінюють фінансову стійкість позичальника за величиною власного капіталу й можливістю попередження банкрутства. За допомогою аналізу коефіцієнтів можна виявити сильні й слабкі позиції підприємства. Управлінці використовують ці дані для контролю діяльності підприємства, щоб не допустити банкрутства. Важливим є й те, що аналіз коефіцієнтів дає змогу ліпше зрозуміти взаємозв'язок між балансом і звітом про доходи.

На сучасному етапі підприємствам доцільно звернути увагу на такі внутрішні фактори забезпечення запасу фінансової міцності та беззбиткової діяльності: вартість сировини, її доступність, стосунки з постачальниками;

величина і структура витрат виробництва відносно конкурентів; номенклатура товарів (послуг) і можливості їх розширення; життєвий цикл основних продуктів; цінова політика і гнучкість встановлення цін; можливість отримання кредитів; оборотний капітал, його гнучкість; витрати обігу та можливості їх зниження; можливість використання альтернативних фінансових стратегій; досвід та персональна кваліфікація працівників; форми та методи матеріального стимулювання.

Отже, в загальному аналізуючи показники фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» можна сказати, що вони знаходяться на високому рівні, що свідчить про фінансову стійкість підприємства та незалежність його від зовнішніх кредиторів та інвесторів.

Провівши розрахунки ми можемо визначити тип фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс». Так як всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко, то трикомпонентний показник має вигляд:

$$S = \{1, 1, 1\},$$

$$B > 3п.$$

Таким чином ми бачимо, що ТОВ «Веприк Плюс» має абсолютну фінансову стійкість, тобто підприємство не перебуває на межі банкрутства.

Проаналізуємо показник, що характеризує вид джерел фінансування матеріальних оборотних коштів у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Класифікація типу фінансового стану ТОВ «Веприк Плюс»

Показник	2019	2020	2021
Загальна величина запасів	23565	37832	49998
Наявність власних коштів	27304	44641	58057
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал)	27908	44789	59517
Наявність загальних коштів	27908	44789	59517
Фв=В-зп	3739	6809	8059

$\Phi_{ВД} = ВД - ЗП$	4343	6957	9519
$\Phi_{ЗК} = ЗК - ЗП$	4343	6957	9519
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{S1(\pm\Phi_{В}), S2(\pm\Phi_{ВД}), S3(\pm\Phi_{ЗК})\}$	$S\{1,1,1\}$	$S\{1,1,1\}$	$S\{1,1,1\}$

Зобразимо динаміку наявності коштів на рисунку 2.9.

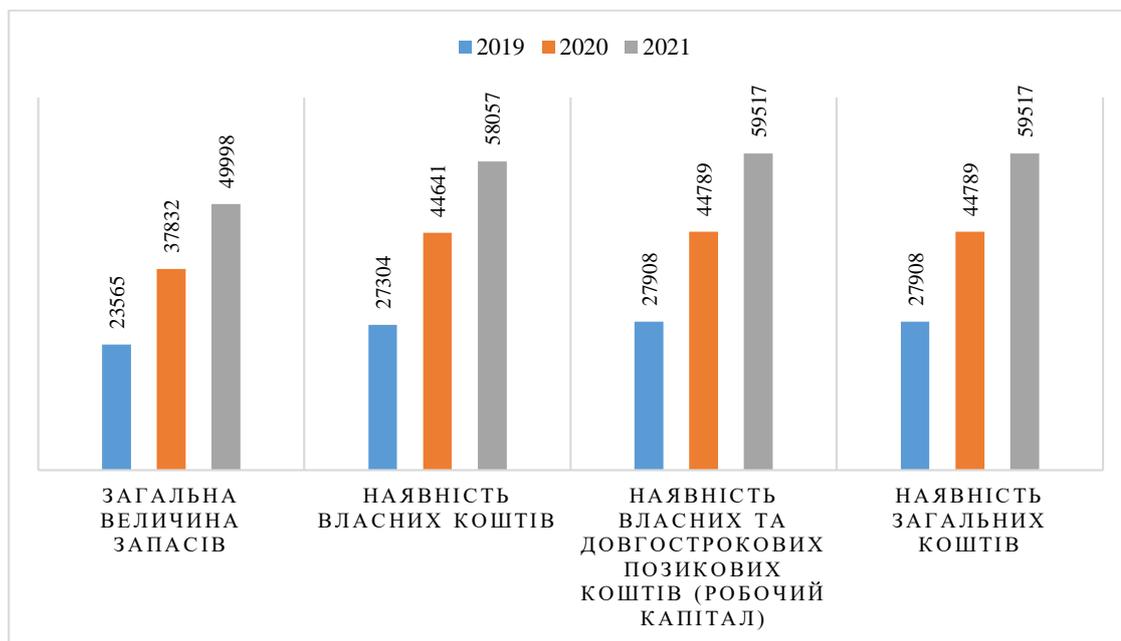

Рис. 2.9. Динаміка наявності коштів ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 рр.

За результатами розрахунків типу фінансової стійкості відзначаємо, що підприємство ТОВ «Веприк Плюс» характеризується абсолютною фінансовою стійкістю у 2019-2021 роках, коли загальних коштів підприємства вистачає для покриття власних запасів .

За даними таблиці можна зробити висновок, що загальна величина запасів на підприємстві на 2019 рік становить 23565 тис. грн., на 2020 рік їх сума збільшилась до 37832 тис. грн., на 2021 вони становлять 49998 тис. грн. Натомість на підприємстві на 2019 - 2021 рік достатньо наявних власних коштів. Так, на 2019 рік їх сума становить 27304 тис. грн., на 2020 - 44641 тис.

грн., а на 2021 - 58057 тис. грн. Власні та довгострокові позикові кошти також з кожним роком мають тенденцію до зростання.

2.4. Аналіз прибутковості та рентабельності ТОВ «Веприк Плюс»

Прибуток дійсно є одним з важливих показників фінансової діяльності підприємства. Він відображає загальний фінансовий результат підприємства за певний період, ураховуючи всі види діяльності.

Операційний прибуток відображає фінансовий результат від основної операційної діяльності підприємства. Інвестиційний прибуток відображає фінансовий результат від інвестиційних операцій підприємства. Фінансовий прибуток відображає фінансові результати, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства.

Звіт про фінансові результати підприємства, також відомий як прибутковий звіт або звіт про прибутки та збитки, представляє сумарну інформацію про всі види прибутку, які формуються внаслідок різних видів діяльності підприємства. Цей звіт дає уявлення про загальну фінансову продуктивність підприємства та є важливим інструментом для аналізу його фінансового стану.

Динаміку проведення операцій формування й розподілу прибутку підприємства проаналізуємо в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз формування та розподілу прибутку ТОВ «Веприк Плюс»,
тис. грн.

№ з/п	Показник	Рядок Ф№2	Розрахунок	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення	
							2020/2019	2021/2020
							(6-5)	(7-6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		49814	48963	80011	-851	31048

Продовження табл. 2.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050		-29520	-29894	-48825	374	18931
3	Валовий прибуток	2090	(p1-p2)	20294	19069	31186	-1225	109767
4	Інші операційні доходи	2120		5870	3765	1652	-2105	-2113
5	Сумарні операційні доходи	(2000+2120)	(p1+p4)	55684	52728	81663	-2956	28935
6	Адміністративні витрати	2130		-910	-1189	-1717	279	528
7	Витрати на збут	2150		0	0	0	0	0
8	Інші операційні витрати	2180		-1830	-1730	-1552	-100	-178
9	Сумарні операційні витрати	(2050+2130 + +2150+2180)	(p2+p6+ +p7+p8)	-32260	-32813	-52094	553	19281
10	Прибуток від операційної діяльності	2190	(p5-p9)	23424	19915	29569	-3509	9654
11	Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності	(2200+2220 + +2240)		69	79	117	10	38
12	Витрати від інвестиційної і фінансової діяльності	(2250+2255 + +2270)		68	55	343	-13	288
13	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	2290	(p10+ p11-p12)	23425	19939	29343	-3486	9404
14	Витрати з податку на прибуток	2300		0	0	0	0	0
15	Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	(p13- p14)	23425	19939	29343	-3486	9404
16	Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		0	0	0	0	0
17	Сукупний дохід	2465	(p15+ p16)	23425	19939	29343	-3486	9404

Проаналізувавши формування й розподіл прибутку на підприємстві необхідно зробити висновок, що чистий дохід (виручка) від реалізації продукції у 2019 році становить 49814 тис. грн., у 2020 році він зменшився до 48963 тис. грн., а у 2021 році значно зріс і становить 80011 тис. грн., що відбулося значною мірою за рахунок збільшення валового прибутку. Собівартість реалізованої продукції на 2019 рік становить 29520 тис. грн., у 2020 вона становить 29894 тис. грн.. У 2021 році собівартість продовжує збільшуватись і становить 48825 тис. грн.

Валовий прибуток підприємства складає різницю між отриманим чистим доходом і собівартістю продукції. У 2019 році він становить 20294 тис. грн., у 2020 році зменшується до 19069 тис. грн., а в 2021 зростає до – 31186 тис. грн..

У 2021 році ТОВ «Веприк Плюс» почало збільшувати свою прибутковість яка становить 29343 тис.грн. . У 2019 році прибуток склав 23425 тис. грн., а в 2020 – 19939 тис. грн. Дані показники значною мірою залежать від врожайності агрокультур, яка в свою чергу від погодніх умов.

Таблиця 2.10

Аналіз динаміки показників дослідження доходів і витрат підприємства

ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 роки

Показник	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+, -), тис.грн.	Темп росту, %	2020 рік	2021 рік	Відхилення (+, -), тис.грн.	Темп росту, %
	тис.грн	тис.грн			тис.грн	тис.грн		
1	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Доходи	55753,00	52807,00	-2946,00	94,72	52807,00	81780,00	28973,00	154,87
2. Витрати	32328,00	32868,00	540,00	101,67	32868,00	52437,00	19569,00	159,54
3. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності (п.1 - п.2)	23425,00	19939,00	-3486,00	85,12	19939,00	29343,00	9404,00	147,16

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4. Середньорічна вартість активів	28118,50	41421,50	13303,00	147,31	41421,50	60129,00	18707,50	145,16
5. Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	49814,00	48963,00	-851,00	98,29	48963,00	80011,00	31048,00	163,41
6. Рентабельність активів, % (п.3 : п.4)	0,83	0,48	-0,35	57,78	0,48	0,49	0,01	101,38
7. Рентабельність продаж, % (п.3 : п.5)	0,47	0,41	-0,06	86,60	0,41	0,37	-0,04	90,06
8. Рентабельність витрат, % (п.3 : п.2)	0,72	0,61	-0,12	83,72	0,61	0,56	-0,05	92,24
9. Виручка від реалізації в 1 грн. доходів (п.5 : п.1)	0,89	0,93	0,03	103,78	0,93	0,98	0,05	105,52
10. Доходи на 1 грн. активів (п.1 : п.4)	1,98	1,27	-0,71	64,30	1,27	1,36	0,09	106,68
11. Доходи на 1 грн. витрат (п.1 : п.2)	1,72	1,61	-0,12	93,16	1,61	1,56	-0,05	97,07

Зобразимо структуру доходів та витрат на рисунку 2.10.

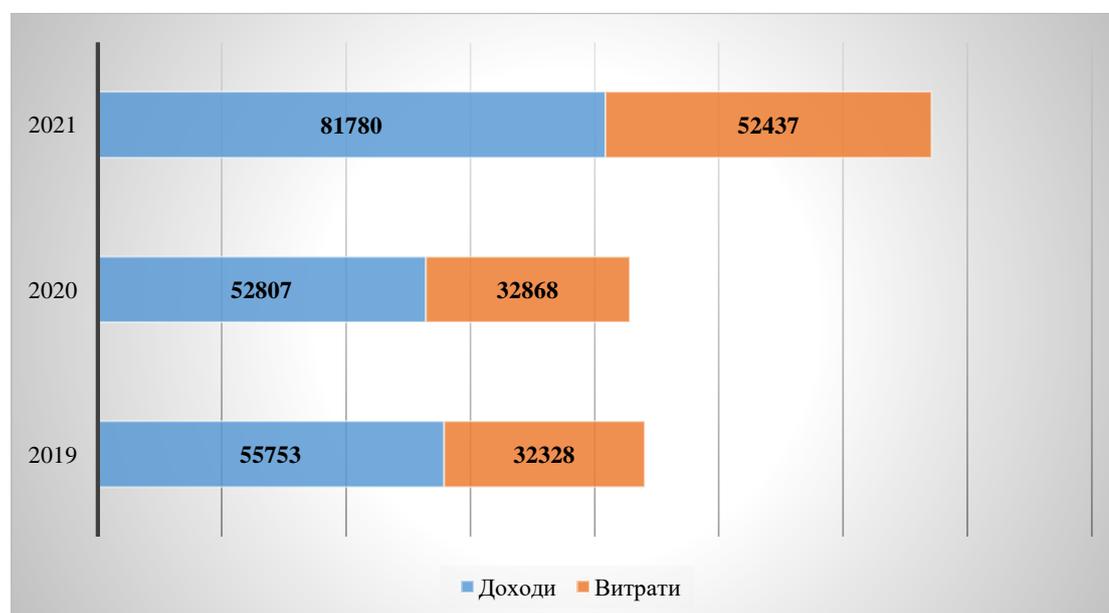

Рис. 2.10. Структура доходів та витрат ТОВ «Веприк Плюс» за три роки

Провівши аналіз динаміки показників дослідження доходів і витрат підприємства ТОВ «Веприк Плюс» за 2019 – 2021 роки потрібно зробити відповідні висновки. Протягом аналізованого періоду спостерігається збільшення доходів і витрат 2021 році. Така тенденція в свою чергу говорить про стабільну діяльність підприємства і отримання прибутку від звичайної діяльності.

Розрахувавши показник рентабельності активів варто відзначити, що на одну гривню активів у 2019 році припадає 0,83 гривні чистого прибутку. Ефективність управління підприємством у цьому році є достатньою. У 2020 році показник рентабельності активів склав 0,48грн, що є достатнім. У 2021 році на 1 гривню активів припадало 0,49 гривень чистого прибутку.

Оскільки рентабельність продаж характеризує розмір прибутку, що надходить на підприємство з кожної гривні від продажу продукції (робіт, послуг), то такий розмір прибутку у 2019 році становить 0,47 гривень, в 2020 році 0,41, а в 2021 році – 0,37гривень. Відбувся спад даного показника, така тенденція є негативною для підприємства і характеризує те, що потрібно застерігатися.

Оскільки рентабельність витрат показує скільки підприємство має прибутку з кожної гривні, витраченої на виробництво і реалізацію продукції, то можна сказати що таке значення у 2019 році становить – 0,72 гривень, в 2020 році цей показник становив 0,61гривень, а в 2021 році – 0,56 гривень. Тобто на кінець розрахункового періоду відбувається зниження кількості прибутку отриманого підприємством з кожної гривні, витраченої на виробництво і реалізацію продукції, що може свідчити про високу ефективність виробничої діяльності підприємства.

На одну гривню доходів підприємства припадає 0,89 гривень виручки від реалізації у 2019 році, у 2020 році 0,93, та у 2021 показник збільшився до 0,98. Така тенденція є позитивною оскільки збільшується виручка від реалізації, що є наслідком розширення виробничо-збутової діяльності.

Доходи на одну гривну активів мають найбільше значення у 2019 році – 1,98. В подальші роки показник зазнає зниження. Така тенденція свідчить про зниження прибутковості активів.

Здійснивши аналіз динаміки показників доходів і витрат варто зазначити, що на кінець досліджуваного періоду спостерігається зростання прибутковості підприємства і відбувається більш ефективне використання всіх наявних ресурсів.

Отже, в другому розділі було в повній мірі проаналізовано фінансову стійкість ТОВ «Веприк Плюс». Відповідно всі результати винесено в таблиці та зображено на рисунках. Після проведених розрахунків можемо сказати, що досліджуване підприємство має добрий фінансовий стан. ТОВ «Веприк Плюс» має абсолютну фінансову стійкість, тобто не перебуває на межі банкрутства. Є платоспроможним, оскільки має залишок на розрахунковому рахунку, не має простроченої заборгованості та заборгованості, що потребує негайного погашення. Протягом аналізованого періоду спостерігається збільшення доходів і витрат. Така тенденція в свою чергу говорить про стабільну діяльність підприємства і отримання прибутку від звичайної діяльності.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «ВЕПРИК ПЛЮС»

3.1. Визначення запасу фінансової стійкості підприємства

Запас фінансової стійкості є важливим показником динамічної та перспективної діяльності підприємства. По суті – це критична точка, яка визначає кризовий обсяг виробництва. Запас фінансової стійкості підприємства визначається різницею між обсягом випуску продукції за фактом і обсягом випуску в безбиткової точці. Зазвичай вираховується відсоток запасу стійкості по відношенню до фактичного обсягу продукції, що випускається.

Поріг рентабельності діяльності підприємства визначається аналітичним і графічним способами. Для розрахунку порогу рентабельності підприємства попередньо потрібно провести групування сумарних операційних витрат на фіксовані та змінні. Спочатку необхідно за даними форми №2 визначити сумарні операційні витрати підприємства. В 2019 році вони становлять 32260 тис. грн., у 2020 — 32813 тис. грн., а у 2021 — 52094 тис. грн.

За допомогою таблиці 3.1 розподілимо їх за елементами.

Таблиця 3.1

Розподіл операційних витрат ТОВ «Веприк Плюс» за елементами

№ з/п	Стаття витрат	Витрати на виготовлену продукцію (тис.грн.)			%	Витрати на реалізовану продукцію (тис.грн.)		
		2019	2020	2021		2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Матеріальні	31899	37363	47829	59	19033,40	19359,67	30735,46
2	Зарплата	4219	5687	8682	10,7	3451,82	3510,99	5574,06

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	Відрахування на соціальні заходи управлінського персоналу	1767	1236	1911	2,4	774,24	787,51	1250,26
4	Амортизація	957	1254	2060	2,5	806,5	820,33	1302,35
5	Інші витрати	7570	14310	20604	25,4	8194,04	8334,50	13231,87
6	Разом	46912	59850	81086	100	32260	32813	52094

Таким чином на підприємстві ТОВ «Веприк Плюс» основну частку серед витрат становлять матеріальні витрати. Ще велика частка припадає на інші витрати, найменша частка припадає на таку статтю витрат, як відрахування на соціальні заходи.

З урахуванням структури елементів таблиці 3.1 склад фіксованих і змінних витрат підприємства має такий вигляд (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Обсяги та структура фіксованих і змінних витрат ТОВ «Веприк Плюс»,

тис. грн.

Фіксовані витрати	Значення			Змінні витрати	Значення		
	2019	2020	2021		2019	2020	2021
1.Амортизація	806,50	820,33	1302,35	1.Матеріальні затрати	19033	19359,67	30735,46
2.Зарплата управлінського персоналу 30%	1035,55	1053,30	1672,22	2.Зарплата виробничого персоналу 70%	2416,27	2457,69	3901,84
3.Відрахування на соціальні заходи управлінського персоналу 30%	232,27	236,25	375,08	3.Відрахування на соціальні заходи виробничого персоналу 70%	541,97	551,26	875,18
4.Інші фіксовані витрати 70%	5735,83	5834,15	9262,31	4.Інші змінні витрати 30%	2458,21	2500,35	3969,56
Разом-фіксовані витрати	7810,15	7944,03	12611,96	Разом- змінні витрати	24449,85	24868,97	39482,04

Після групування витрат на фіксовані і змінні формуємо базову таблицю показників операційної діяльності підприємства у вигляді таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Базовий рівень показників операційної діяльності ТОВ «Веприк Плюс»,
тис.грн.

№	Найменування показників	Значення, тис.грн.		
		2019	2020	2021
1	Сумарні операційні доходи	55684	52728	81663
2	Змінні витрати	24449,85	24868,97	39482,04
3	Валова маржа (маржинальний дохід) (р.1-р.2)	31234,15	27859,03	42180,96
4	Фіксовані (постійні) витрати	7810,15	7944,03	12611,96
5	Прибуток від операційної діяльності (р.3-р.4)	23424	19915	29569

Використовуючи дані таблиці 3.3, виконаємо розрахунки порогу рентабельності, запасу фінансової стійкості, операційного важеля. Дані занесемо до таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Показники фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 рр.

Показник	Позначення	Значення		
		2019	2020	2021
Питома вага валової маржі	ПВвм	0,56	0,53	0,52
Поріг рентабельності	Qp	13946,70	14998,74	24253,77
Запас фінансової стійкості	ЗФС	41737,3	37739,26	57409,23
Запас фінансової стійкості, %	ЗФС%	74,95	71,57	70,3
Операційний важіль	ОВ	1,33	1,40	1,43

На рисунку 3.1. зобразимо динаміку зміни показників ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 рр.

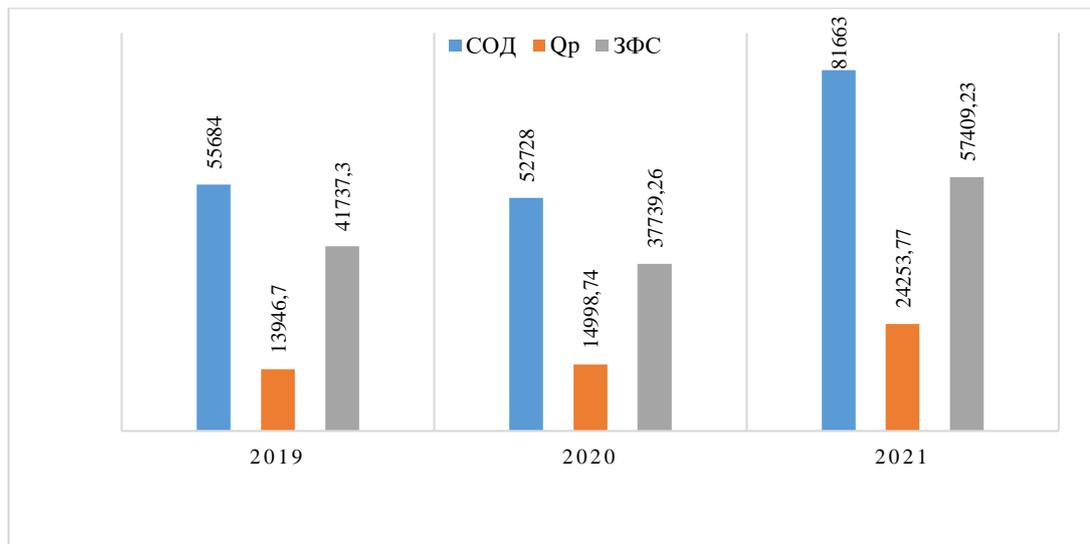

Рис. 3.1. Динаміка зміни показників ТОВ «Веприк Плюс» за 2019-2021 рр.

Отже, за проведеними вище розрахунками, можна сказати, що ТОВ «Веприк Плюс» має отримувати випуск продукції у 2021 році на суму 81663 тис. грн. операційного доходу для покриття власних витрат. Даний показник найменше значення мав у 2020 році.

Запас фінансової стійкості в останньому році дослідження має найбільше значення, що у відсотковому значенні дорівнює 70,3%. Це означає, що підприємство здатне витримати 70% зниження обсягів виробництва і реалізації продукції, залишаючись не збитковим. Тобто підприємство має високий рівень фінансової стійкості. Операційний важіль становить 1,43.

Чим вищий поріг рентабельності, тим складніше його перевищити. З низькою межею рентабельності легше переносити зменшення попиту, відмовитись від завищеної ціни реалізації.

Зниження межі рентабельності можна досягти збільшивши маржинальний прибуток або скоротивши постійні витрати. Ідеальними умовами для підприємства є поєднання низьких постійних витрат з високим маржинальним прибутком. Тому необхідно знаходити вдалий компроміс між постійними та змінними витратами.

Основними шляхами підвищення фінансової стійкості підприємства є:

- підвищення ефективності використання основних фондів підприємства;
- підвищення інтенсивності використання оборотних активів підприємства;
- підвищення продуктивності праці;
- подальше збільшення обсягів реалізації товарів;
- зниження матеріальних операційних витрат;
- розширення ринку збуту продукції;
- залучення інвестицій.

Операційний важіль характеризує внутрішню структуру валової маржі, тобто співвідношення її складових – операційного прибутку і фіксованих витрат:

$$OB = \frac{BM}{OP} = \frac{OP + F}{OP} = 1 + \frac{F}{OP}. \quad (3.1)$$

Збільшення обсягів фіксованих витрат у структурі валової маржі призводить до зростання значень операційного важеля, а відповідно і до підвищення рівня підприємницького ризику діяльності підприємств. Сила впливу операційного важеля на фінансові результати діяльності підприємств визначається такою залежністю показників:

$$\Delta t_n \% = OB \cdot \Delta t_p \% , \quad (3.2)$$

де $\Delta t_n \%$ – процентне зростання операційного прибутку підприємства;

$\Delta t_p \%$ – процентне збільшення операційних доходів підприємства від реалізації продукції.

Сила впливу операційного важеля проявляється в наступному. На кожен процент зміни операційних доходів підприємства (підвищення чи падіння) операційний прибуток буде зростати або знижуватися пропорційно величині операційного важеля.

Проводимо дослідження на основі базового року. Наприклад, у першій ситуації, при зростанні обсягів операційної діяльності в плановому періоді на 5%, операційний прибуток підвищиться на 7,15% (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Прямий розрахунок показників операційної діяльності підприємства при її зростанні у плановому періоді на 5%

№ з/п	Показник	Розрахунок	Значення, тис.грн.
1	Сумарні операційні доходи	81663*1,05	85746,15
2	Змінні витрати	39482,04*1,05	41456,14
3	Валова маржа	p.1- p.2	44290,01
4	Фіксовані витрати	-	12611,96
5	Прибуток від операц. діяльності	p.3 - p.4	31678,05

За прямим розрахунком приріст операційного прибутку дорівнює 7,15%.

У другій ситуації, при зниженні обсягів реалізації продукції на 3,5%, темпи падіння прибутку будуть -5,01%.

Отже, слід відмітити, що при зниженні обсягів реалізації продукції на 3,5 %, темп падіння прибутку становить 5,01%, і відповідно планова величина прибутку складає 28087,59 тис.грн., тобто на 1481,41 тис. грн. менше, ніж у базовий операційний прибуток.

Отриманий результат необхідно перевірити методом прямих розрахунків із використанням показників і залежностей, наведених у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Прямий розрахунок показників операційної діяльності підприємства при її падінні у плановому періоді на 3,5%

№ з/п	Показник	Розрахунок	Значення, тис.грн.
1	Сумарні операційні доходи	81663*0,965	78804,80
2	Змінні витрати	39482,04*0,965	38100,17
3	Валова маржа	p.1- p.2	40704,63
4	Фіксовані витрати	-	12611,96
5	Прибуток від операційної діяльності	p.3 - p.4	28092,67

Підсумовуючи проведені вище розрахунки, можна сказати, чим вища величина операційного важеля, тим вище показники зростання або падіння операційного прибутку в плановому періоді. При зростанні величини операційного важеля (за рахунок збільшення витрат на технічну базу та управління) на підприємстві необхідно забезпечувати випереджальне зростання обсягів виробництва і реалізації продукції. За таких умов підприємство буде отримувати високі рівні прибутку. У випадку, коли знижується операційний важень, на підприємстві знижуються обсяги виробництва і реалізації продукції, обсяги і темпи операційного прибутку будуть зменшуватись з високою інтенсивністю.

Таким чином, можна сказати, що при збільшенні обсягу операційної діяльності на 5% операційний прибуток зростає на 2114,18 тис.грн. Але якщо розглядати другий варіант при якому обсяг операційної діяльності зменшиться на 3,5%, то бачимо, що операційний прибуток підприємства зменшився на 1481,41 тис. грн., тобто можна сказати, що обсяг операційного прибутку зменшується більшими темпами, ніж обсяг операційної діяльності.

Оскільки величина операційного важеля ТОВ «Веприк Плюс» становить 1,43 то рівень підприємницького ризику виробничо-комерційної діяльності є низьким. А тип виробничо-комерційної діяльності підприємства малоризиковий та консервативний.

3.2. Резерви зростання фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс»

Досліджуємо резерви зростання фінансової стійкості на основі впливу рівня прибутковості вирощення окремих груп продукції на фінансові результати операційної діяльності ТОВ «Веприк Плюс».

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечує основну частку його доходу, а також інші види діяльності, які не підпадають під категорію інвестиційної чи

фінансової діяльності. До типових прикладів руху коштів у рамках операційної діяльності належать такі: грошові надходження від продажу товарів, робіт, послуг; грошові виплати постачальникам за товари і послуги; грошові виплати з оплати праці; сплата податків.

Операційна діяльність підприємства, як правило, пов'язана з випуском і реалізацією декількох номенклатурних груп продукції. Ці групи продукції мають індивідуальні характеристики витрат, обсягів збуту та рівня прибутковості.

При проведенні поглибленого аналізу процесів формування операційного прибутку підприємства виникає необхідність визначення впливу окремих номенклатурних груп продукції на рівень фінансових результатів підприємства в цілому. Такий аналіз доцільно проводити за раніше визначеною схемою з розрахунками по кожній групі продукції порогу рентабельності, запасу фінансової стійкості, обсягів операційного прибутку чи збитку.

Розрахунки названих показників здійснюємо за звітний 2021 рік в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Аналіз впливу груп продукції на рівень фінансових результатів операційної діяльності ТОВ «Веприк Плюс»

№ з/п	Найменування показників	Один. вимірювання	Найменування групи продукції			Уцілому по підприємству
			Ячмінь	Соняшник	Кукурудза	
1	2	3	4	5	6	7
1	Сумарні операційні доходи	Тис.грн.	11432,82 _{0,14}	24498,9 _{0,3}	45731,28 _{0,56}	81663 ₁
2	Змінні витрати	Тис.грн.	8574,61 _{0,75}	5755,23 _{0,25}	25152,20 _{0,55}	39482,04 _{0,48}
3	Валова маржа	Тис.грн.	2858,21 _{0,25}	18743,67 _{0,75}	20579,08 _{0,45}	42180,96 _{0,52}
4	Фіксовані витрати	Тис.грн.	3152,99	3783,59	5675,38	12611,96
5	Операційний прибуток (збиток)	Тис.грн.	-294,78	14960,08	14903,7	29569

Продовження табл. 3.7

1	2	3	4	5	6	7
6	Питома вага валової маржі	-	0,25	0,75	0,45	0,52
7	Поріг рентабельності	Тис.грн.	12611,96	5044,79	12611,95	24253,77
8	Запас фінансової стійкості абсолютний	Тис.грн.	-1179,14	19454,11	33119,33	57409,23
9	Запас фінансової стійкості у відсотках	%	-10,31	79,44	72,42	70,30

Отже, за результатами розрахунків виявилось, що перша група продукції є збитковою для ТОВ «Веприк Плюс». Отже, сумарні операційні доходи складають 14%, тобто 11432,82 тис. грн. Змінні витрати складають 0,75% сукупних операційних доходів і становлять 8574,1 тис. грн. Валова маржа становить 2858,21 тис. грн., тобто 0,25% у структурі сукупних операційних доходів. Таким чином отримали операційний збиток у розмірі 294,78 тис. грн. При питомій валовій маржі 0,25 поріг рентабельності складає 12611,96 тис. грн., а запас фінансової стійкості -1179,14 тис. грн., що у відсотковому значенні становить 10,31% (рис 3.2).

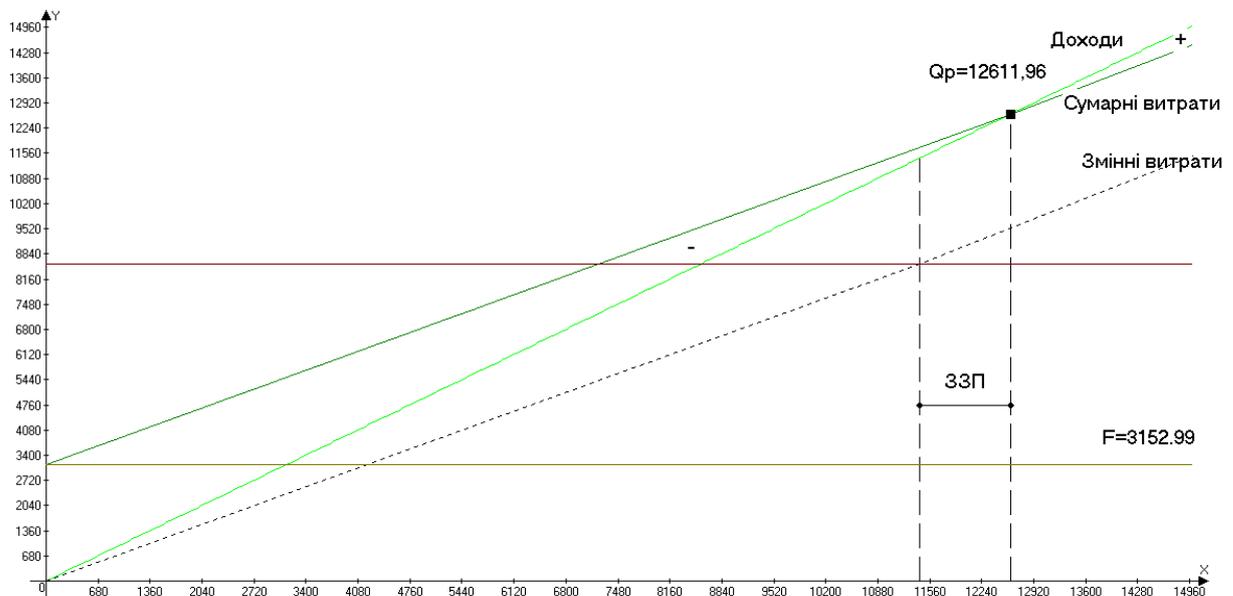

Рис. 3.2. Графічна інтерпретація збиткової продукції ТОВ «Веприк Плюс»(X – доходи, Y – витрати, тис. грн)

Тому, нашому підприємству доцільно було б зняти з виробництва збиткову групу продукції (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Визначення планових результатів операційної діяльності підприємства у результаті проведення господарських заходів з управління номенклатурою виробництва і збуту продукції

№ з/п	Найменування показників	Один. вимірювання	Найменування групи продукції		Уцілому по підприємству
			Соняшник	Кукурудза	
1	2	3	4	5	6
1	Сумарні операційні доходи	Тис.грн.	32665,2 ^{0.4}	48997,8 ^{0.6}	81663 ¹
2	Змінні витрати	Тис.грн.	8166,30 ^{0.25}	26948,79 ^{0.55}	35115,09 ^{0.43}
3	Валова маржа	Тис.грн.	24498,90 ^{0.75}	22049,01 ^{0.45}	46547,91 ^{0.57}
4	Фіксовані витрати	Тис.грн.	5044,78	7567,18	12611,96
5	Операційний прибуток (збиток)	Тис.грн.	19454,12	14481,83	33935,95
6	Питома вага валової маржі	-	0,75	0,45	0,57
7	Поріг рентабельності	Тис.грн.	6726,37	16815,96	22126,25
8	Запас фінансової стійкості абсолютний	Тис.грн.	25938,83	32181,84	59536,75
9	Запас фінансової стійкості у відсотках	%	79,41	65,68	72,91

Графічна інтерпретація змін після проведення цих заходів відображена на рис. 3.3.

За результатами розрахунків можемо зробити наступні висновки: після зняття збиткової групи продукції, підприємство отримало операційний прибуток у сумі 33935,95 тис. грн., а значить він збільшився на 4366,95 тис.грн. В результаті зняття з виробництва збиткової групи продукції з одночасним збереженням обсягів реалізації на досягнутому рівні за рахунок зростання виробництва по прибуткових групах продукції спостерігається покращення і інших фінансових результатів. Зокрема, збільшилася валова маржа.

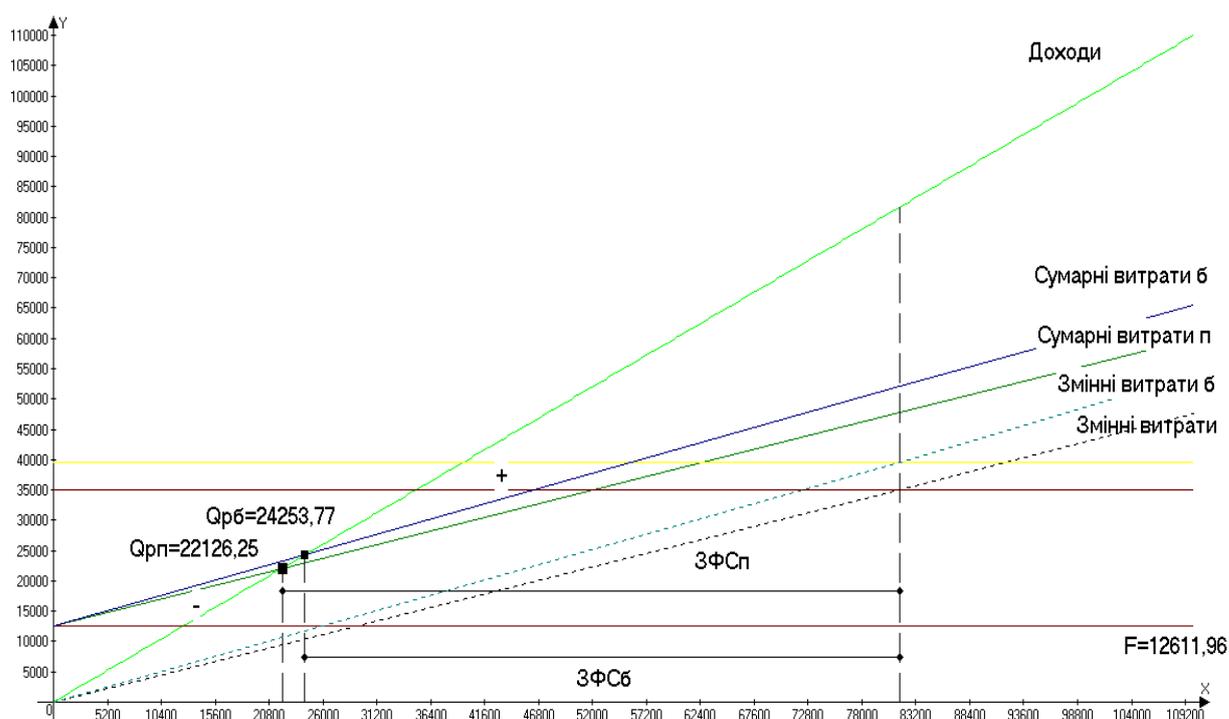

Рис. 3.3. Графічна інтерпретація порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості після проведених управлінських рішень ТОВ «Веприк Плюс» (X – доходи, Y – витрати, тис. грн)

Отже, розрахувавши вище згадані показники, можна висновувати, що вони знаходяться на нормальному рівні і наше підприємство функціонує на достатньому рівні, так як має високий запас фінансової стійкості 59536,75 тис.грн., а у відносному вираженні становить 72,91%. Операційний прибуток становить 33935,95 тис.грн. Величина маржинального доходу показує внесок підприємства в покриття постійних витрат і одержання прибутку він становить 46547,91 тис.грн. Точка безбитковості становить 22126,25 тис.грн., вона дуже важлива тим, що дозволяє одержати оцінку обсягів виробництва і реалізації продукції, виходячи з вимог забезпечення стабільного фінансового стану.

За результатами проведеного аналізу виявлено, що рівень ефективності фінансової діяльності суб'єкта підприємництва є високим. Як правило, це пов'язано з недостатніми обсягами доходів від реалізації продукції (низький рівень ділової активності) і високим рівнем операційних витрат, зокрема

змінних витрат у розрахунку на 1 грн. доходів підприємства. Дану закономірність можна побачити з аналізу номенклатурних груп продукції. Як показує аналіз, у номенклатурі продукції, що випускається і реалізується підприємством, є збиткові групи. Основною причиною збитковості цих груп є її високі операційні витрати, які перевищують ціну реалізації продукції. Глибинними причинами такого стану є недостатній технічний рівень виробництва.

У зв'язку із цим організаційні й економічні заходи не дозволяють значно поліпшити фінансовий стан підприємства для забезпечення умов стабільного зростання рівня фінансової стійкості його діяльності. Тому поліпшення фінансового стану на довгострокову перспективу безпосередньо пов'язане з проведенням інвестицій у виробничо-комерційну сферу підприємства, тобто з впровадженням новітніх технологій виготовлення продукції за рахунок оновлення активів, зокрема основних засобів.

Попередньою обов'язковою функцією фінансового управління в даному випадку є проведення фінансової діагностики прогнозного інвестиційного проекту, тобто визначення вимог до його виробничо-фінансових результатів. Інвестиційний проект повинен реалізувати новітні досягнення науково-технічного прогресу, тобто бути інноваційним за своїм змістом.

При реалізації інвестиційних програм попередньо необхідно обґрунтувати їх економічну ефективність, тобто провести попередній прогнозний аналіз можливих фінансових результатів діяльності підприємства після реалізації інвестицій.

Відповідно до закономірностей ефективного розвитку виробничих систем реалізація інвестиційно-інноваційних проектів має забезпечувати випереджальне зростання фінансових результатів по відношенню до використання ресурсів та проведення витрат. Із точки зору економічної і фінансової ефективності прийнятним для реалізації може бути інвестиційно-інноваційний проект, при якому темпи зростання фіксованих витрат будуть нижчими, ніж темпи зростання результатів за умови забезпечення зниження

питомої ваги змінних і сумарних операційних витрат у сумарних операційних доходах підприємства.

Згідно з викладеними умовами, прийнятними для ТОВ «Веприк Плюс» можуть бути наступні умови та наслідки впровадження інвестиційно-інноваційного проекту.

Постійні витрати головним чином в частині амортизаційних відрахувань зростуть на 18%, сумарні операційні доходи зростуть на 23%, змінні витрати зростуть на 15%.

За таких умов фінансові результати діяльності ТОВ «Веприк Плюс» в прогностному періоді матимуть значення, наведені в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Прогнозний рівень показників операційної діяльності ТОВ «Веприк Плюс» за умови реалізації інвестиційно-інноваційного проекту, тис. грн.

№з/п	Найменування показників	Значення
1	Сумарні операційні доходи	100445,49
2	Змінні витрати	45404,35
3	Валова маржа	55041,14
4	Фіксовані витрати	14882,11
5	Прибуток від операційної діяльності	40159,03

Для умов прогностного періоду діяльності підприємства розраховані показники заносимо в таблицю 3.10.

Таблиця 3.10

Показники фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» в прогностному періоді

Показник	Позначення	Значення
Питома вага валової маржі	ПВвм	0,55
Поріг рентабельності	Qp	27058,38
Запас фінансової стійкості	ЗФС	73387,11
Запас фінансової стійкості, %	ЗФС%	73,06
Операційний важіль	ОВ	1,37

Отримані розрахунки дають змогу відобразити графічну інтерпретацію порогу рентабельності, запасу фінансової стійкості та інших показників операційної діяльності ТОВ «Веприк Плюс», у прогнозованому періоді (рис.3.4).

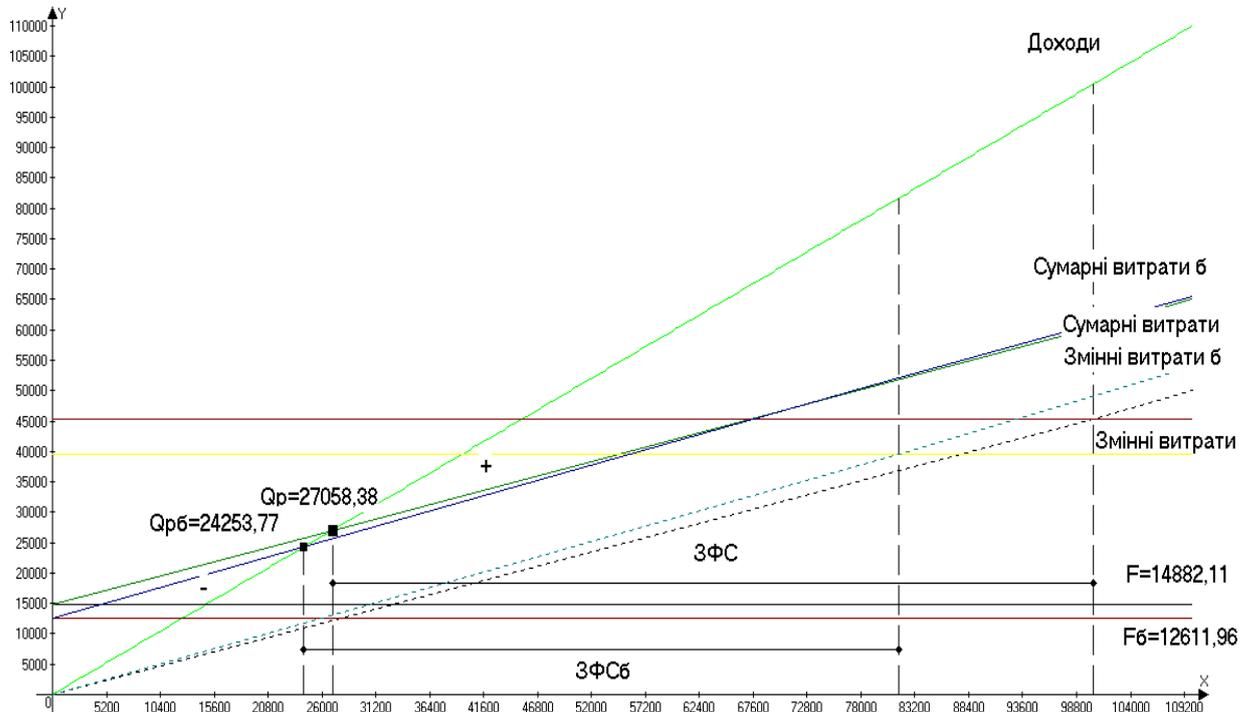

Рис. 3.4. Графічна інтерпретація порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» за умов прогнозного періоду діяльності (X – доходи, Y – витрати, тис. грн)

Отже, бачимо, що за умови реалізації інвестиційно-інноваційного проекту, рівень показників операційної діяльності підприємства зростає. Прогнозні сумарні операційні доходи зростуть і становитимуть 100445,49 тис.грн., змінні витрати зростуть і становитимуть 45404,35 тис.грн., фіксовані витрати зростуть і становитимуть 14882,11 тис.грн. В свою чергу це призведе до зростання операційного прибутку в порівнянні з базовим і становитиме 40159,03 тис.грн. Також зростає і прогнозний рівень порогу рентабельності і становить 27058,38 тис.грн., та запас фінансової стійкості становить 73387,11 тис.грн.

Кінцевим наслідком упровадження інвестиційно-інноваційного проекту є підвищення рівня фінансової ефективності основної операційної діяльності суб'єкта підприємництва. Тому визначальною частиною фінансового планування є складання плану доходів, витрат та фінансових результатів операційної діяльності підприємства.

Загальна оцінка результатів фінансової діяльності ТОВ «Веприк Плюс» може бути проведена за показниками, наведеними у таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

План доходів, витрат та фінансових результатів операційної діяльності підприємства ТОВ «Веприк Плюс», тис.грн.

	Найменування показника	Базовий рівень	За роками середньострокового плану		
			2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
1	Сумарні операційні доходи	81663	90115,12	96688,99	100445,49
2	Змінні витрати	39482,04	42147,08	44219,89	45404,35
3	Маржинальний дохід (р.1-р.2)	42180,96	47968,04	52469,10	55041,14
4	Постійні витрати	12611,96	13633,53	14428,08	14882,11
5	Операційний прибуток (р.3-р.4)	29569	34334,51	38041,02	40159,03
6	Податки з прибутку (18%)	5322,42	6180,21	6847,38	7228,6254
7	Чистий прибуток (р.5-р.6)	24246,58	28154,30	31193,64	32930,4046
8	Амортизаційні відрахування	1302,35	1846,31	2269,38	2511,14
9	Грошовий потік підприємства (Cash-flow) (р.7+р.8)	25548,93	30000,61	33463,02	35441,5446
10	Сума капіталовкладень	0	701,49	1247,10	1558,87
11	Вартість активів підприємства	95303	96227,80	96947,09	97358,11
12	Запас фінансової стійкості, в %	70,30	71,54	72,51	73,06

Загальна оцінка результатів фінансової діяльності підприємства проведена за показниками, наведеними в таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Динаміка фінансових показників операційної діяльності підприємства
ТОВ «Веприк Плюс»

№ з/п	Найменування показників	Рівень показників, тис.грн.		Відхилення	
		База	План-прогноз	Абсолютне, тис.грн.	Відносне, %
1	2	3	4	5	6
1	Сумарні операційні доходи	81663	100445,49	18782,49	123,00
2	Змінні витрати	39482,04	45404,35	5922,31	115,00
3	Маржинальний дохід	42180,96	55041,14	12860,18	130,49
4	Постійні витрати	12611,96	14882,11	2270,15	118,00
5	Операційний прибуток	29569	40159,03	10590,03	135,81
6	Податки з прибутку	5322,42	7228,6254	1906,21	135,81
7	Чистий прибуток	24246,58	32930,4046	8683,82	135,81
8	Амортизаційні відрахування	1302,35	2511,14	1208,79	192,82
9	Операційний грошовий потік підприємства (Cash-flow)	25548,93	35441,5446	9892,61	138,72
10	Операційний важіль підприємства	1,43	1,37	-0,06	-4,20
11	Поріг рентабельності діяльності підприємства	24253,77	27058,38	2804,61	111,56
12	Запас фінансової стійкості	70,30	73,06	2,76	103,93

Зобразимо динаміку фінансових показників на рисунку 3.5.

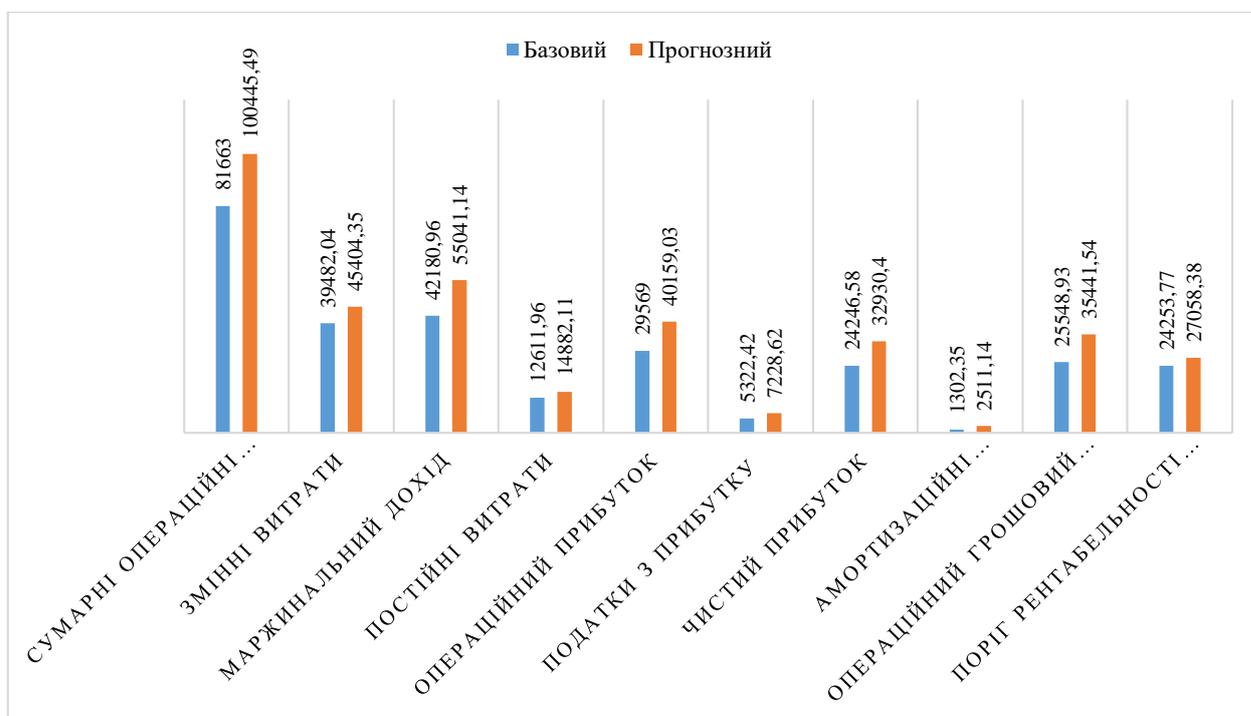

Рис. 3.5. Динаміка фінансових показників діяльності ТОВ «Веприк Плюс» в прогнозованому періоді

На основі проведених розрахунків під час реалізації інвестиційного проекту можемо відмітити такі тенденції: сумарний операційний дохід зріс на 18782,49 тис.грн., змінні витрати збільшилися на 5922,31 тис.грн, а постійні витрати зросли на 2270,15 тис.грн. Це дало змогу підвищити операційний прибуток на 10590,03 тис.грн.. Спостерігається позитивна тенденція діяльності підприємства – зростання чистого прибутку на 8683,82 тис.грн.. Операційний грошовий потік по підприємству зростає на 9892,61 тис.грн., що також є позитивною тенденцією.

Отже, оцінивши фінансову стійкість підприємства можемо зробити висновок, що ТОВ «Веприк Плюс» є стабільним підприємством. На протязі своєї діяльності рекомендує себе як організація з високим запасом фінансової стійкості. Позитивний вплив на ще більше покращення даного показника може надати: посилення роботи зі стягнення дебіторської заборгованості, в результаті якої відбувається підвищення частки грошових коштів,

прискорення оборотності оборотних коштів, зростання забезпеченості власними оборотними засобами; прискорення оборотності дебіторської заборгованості і як наслідок більш ритмічні надходження коштів від дебіторів, збільшення «запасу міцності» за показниками платоспроможності тощо. Отож, для підвищення фінансової стійкості підприємству необхідно вишукувати резерви по збільшенню темпів нагромадження власних джерел, забезпеченню матеріальних оборотних засобів власними джерелами. Крім того, необхідно знаходити найбільш оптимальне співвідношення фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції, а також витрати по його розширенню та оновленню.

ВИСНОВКИ

В ході виконання випускної роботи бакалавра та проведених досліджень можна зробити наступні висновки.

Проведене дослідження щодо сутності фінансової стійкості підприємства показало, що на сьогодні не існує єдиного підходу щодо змісту даної категорії. На нашу думку, поняття «фінансова стійкість підприємства» може трактуватися у вузькому сенсі як характеристика фінансового стану підприємства, що відображає його успішне функціонування; і в широкому - як здатність зберігати рівновагу активів і пасивів шляхом формування структури капіталу, що дозволяє фінансувати зобов'язання, здійснювати інвестиційні проекти в умовах дії внутрішніх і зовнішніх факторів.

Охарактеризовано фактори фінансової стійкості підприємства, відповідно до чого виявлені не керовані підприємством зовнішні фактори (інфляція, коливання валютних курсів, податкова система, політика держави, місткість ринку, конкурентне середовище в галузі, попит на продукцію, економічна стабільність), частково керовані (вимоги кредиторів, банкрутство боржників, промислова політика регіону) і керовані внутрішні фактори (структура активів і капіталу, ціна капіталу, рівень використання основних засобів, інвестиції, конкурентоспроможність продукції, зовнішньоекономічна діяльність, питома вага дебіторської та кредиторської заборгованості, величина і структура витрат підприємства, рівень запасів і готової продукції, збалансованість грошових потоків, політика управління оборотними активами).

Досліджено порядок оцінювання фінансової стійкості підприємства. На основі чого було визначено три основних етапи оцінки: оцінювання фінансової стійкості, оцінювання запасу фінансової стійкості та визначення порогу фінансової стійкості.

Охарактеризовано фінансово-господарську діяльність ТОВ «Веприк Плюс». Головним напрямком якої є вирощення зернових та технічних культур.

Проаналізовано ділову активність, ліквідність та платоспроможність ТОВ «Веприк Плюс». Підводячи підсумок розрахунку та аналізу показників оборотності можна зробити висновок, що їх динаміка за період 2019-2021 рр. заслуговує посередній оцінці. Коефіцієнти зазнають коливання порівняно з кожним роком і не завжди в кращу сторону. Певне зміцнення фінансової стійкості відбувалось на фоні негативної динаміки активів, що свідчить про зменшення зобов'язань підприємства. Аналізуючи ліквідність на кінець 2019 року підприємство мало надлишок середньоліквідних активів у розмірі 2329 тис. грн., на кінець 2020 року – надлишок у сумі 4534 тис. грн., у 2021 році перевищення середньоліквідних активів над короткостроковими пасивами становило 13538 тис. грн. Разом з тим протягом 2019, 2020 та 2021 років відбувається зростання виробничих запасів, сформованих за рахунок залучених коштів, а також дебіторська заборгованість. Наявний платіжний надлишок по цих групах теоретично можна спрямувати на покриття нестачі коштів для найбільш строкових зобов'язань. Розрахувавши показники платоспроможності на підприємстві можна сказати, що коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами протягом досліджуваного періоду перевищує нормативне значення 0,5. Тенденція до збільшення є позитивною для підприємства, так як оборотні активи забезпечені власними оборотними коштами. Коефіцієнт фінансового лівериджу характеризує можливість погашення довготермінових позик і здатність підприємства функціонувати тривалий час. Значне зростання позикового капіталу є ризиковим для підприємства. Коефіцієнт фінансового лівериджу у 2019 році становить 0,0, у 2020 – 0,002, а у 2021 році збільшився до 0,02. Показник є позитивним для підприємства, так як чим менше значення даного коефіцієнта, тим менша заборгованість підприємства і вища оцінка рівня довготермінової заборгованості.

Проведена оцінка фінансової стійкості підприємства. За результатами розрахунків типу фінансової стійкості відзначаємо, що підприємство ТОВ «Веприк Плюс» характеризується абсолютною фінансовою стійкістю у 2019-2021 роках, коли загальних коштів підприємства вистачає для покриття власних запасів. Загальна величина запасів на підприємстві на 2019 рік становить 23565 тис. грн., на 2020 рік їх сума збільшилась до 37832 тис. грн., на 2021 вони становлять 49998 тис. грн. Натомість на підприємстві на 2019 - 2021 рік достатньо наявних власних коштів. Так, на 2019 рік їх сума становить 27304 тис. грн., на 2020 - 44641 тис. грн., а на 2021 - 58057 тис. грн. Власні та довгострокові позикові кошти також з кожним роком мають тенденцію до зростання.

Проаналізовано прибутковість та рентабельність ТОВ «Веприк Плюс». Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції у 2019 році становить 49814 тис. грн., у 2020 році він зменшився до 48963 тис. грн., а у 2021 році значно зріс і становить 80011 тис. грн., що відбулося значною мірою за рахунок збільшення валового прибутку. Собівартість реалізованої продукції на 2019 рік становить 29520 тис. грн., у 2020 вона становить 29894 тис. грн.. У 2021 році собівартість продовжує збільшуватись і становить 48825 тис. грн. Валовий прибуток підприємства складає різницю між отриманим чистим доходом і собівартістю продукції. У 2019 році він становить 20294 тис. грн., у 2020 році зменшується до 19069 тис. грн., а в 2021 зростає до – 31186 тис. грн. У 2021 році ТОВ «Веприк Плюс» почало збільшувати свою прибутковість яка становить 29343 тис. грн. . У 2019 році прибуток склав 23425 тис. грн., а в 2020 – 19939 тис. грн. Дані показники значною мірою залежать від врожайності агрокультур, яка в свою чергу від погодніх умов. Розрахувавши показник рентабельності активів варто відзначити, що на одну гривню активів у 2019 році припадає 0,83 гривні чистого прибутку. Ефективність управління підприємством у цьому році є достатньою. У 2020 році показник рентабельності активів складав 0,48 грн, що є достатнім. У 2021 році на 1 гривню активів припадало 0,49 гривень чистого прибутку.

Визначено запас фінансової стійкості підприємства. Запас фінансової стійкості в останньому році дослідження має найбільше значення, що у відсотковому значенні дорівнює 70,3%. Це означає, що підприємство здатне витримати 70% зниження обсягів виробництва і реалізації продукції, залишаючись не збитковим. Тобто підприємство має високий рівень фінансової стійкості.

Запропоновано шляхи для збільшення резервів зростання фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс». Головним з яких є впровадження інвестиційно-інноваційного проекту. За умови реалізації інвестиційно-інноваційного проекту, рівень показників операційної діяльності підприємства зростає. Прогнозні сумарні операційні доходи зростуть і становитимуть 100445,49 тис.грн., змінні витрати зростуть і становитимуть 45404,35 тис.грн., фіксовані витрати зростуть і становитимуть 14882,11 тис.грн. В свою чергу це призведе до зростання операційного прибутку в порівнянні з базовим і становитиме 40159,03 тис.грн. Також зростає і прогнозний рівень порогу рентабельності і становить 27058,38 тис.грн., та головний показник — запас фінансової стійкості, який становить 73387,11 тис.грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костецький В. Сутнісно-теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2010. №4(29). С. 135-145.
2. Ліготенко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретикометодологічні засади та практичний інструментарій: Монографія / Л.О. Ліготенко. К.: Київськ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 580 с.
3. Борецька Н.П., Міщенко К.В. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Економічна наука*. 2016. № 20. С. 63 – 66.
4. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навч. посібник Ю.С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2002. – 359 с.
5. Ковальчук Н.О., Гаватюк Л.С., Єрмічук Н.І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. 2019. 336 с.
6. Філімоненков О.С. Фінанси підприємства: Навч. посібник. К.: Вид-во «Ніка-Центр», 2002. 359 с.
7. Берест М.М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 164 с.
8. Олійник О.О., Роговий С.М. Фінансовий стан підприємства в контексті ліквідності та платоспроможності. *Аргосвіт*. 2018. № 9. № 34 – 38.
9. Паянок Т.М., Савченко А.М., Морозюк А.М. Загальна оцінка фінансового стану підприємства: теоретичні та практичні підходи. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 88 – 94.
10. Пойда – Носик Н.Н., Свадеба В.В. Платоспроможність підприємства та формування системи її забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. № 2. С. 208 – 215.
11. Пономарьов Д.Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання. *Економічна наука*. 2016. № 5. С. 53 – 58.

12. Пушкар О.І. Передерій Г.Д. Аналіз фінансової стійкості підприємств. *Вісник Національного технічного університету*. 2017. №54. С. 128 – 133.
13. Терен Г.М. Система показників аналізу ліквідності підприємства. *Економічна наука*. 2016. № 8. С. 36 – 41.
14. Томчук О.Ф., Фабіянська В.Ю., Довгополук Г.О. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті фінансового стану підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. № 5. С. 345 – 251.
15. Чемчикаленко Р.А., Майборода О.В., Линьова А.С. Особливості оцінки та аналізу фінансової стійкості підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 32. С. 379 – 285.
16. Лесюк А.С. Методика комплексної оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Економічна наука*. 2020. № 8. С. 83 – 88.
17. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств К.: Знання, 2000. –378 с.
18. Мамонтова Н.А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення: Автореф. дис. ... канд. екон. наук / Ін-т. економ. прогнозів. НАН України. К., 2001. –160 с.
19. Квасовський О. Аналіз практики використання зарубіжних методик (моделей) прогнозування ймовірності банкрутства підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2011. №2(31). С. 99-111.
20. Козлова О.С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 914 – 918.
21. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 138-143.
22. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. Посібник К.: МАУП, 2005. 152 с.
23. Прісняков В.Ф. Порівняння фінансово-економічної стійкості ринкової і планової економіки. *Фінанси України*. 2006. № 10. С. 49-54.

24. Фінансовий аналіз / І.О.Школьник та ін. ; за ред. І.О. Школьник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.
25. Кизим М.О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія / Кизим М.О., Забродський В.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. Х.: Вид. дім «ІНЖЕК», 2003. 144 с.
26. Стефанів І.Ф. Часовий аспект у процесі управління фінансовим станом підприємства *Зб. наук. праць каф. екон. аналізу*. Тернопіль: Економічна думка, 2004. Вип. 13. С.116-119.
27. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз: навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький К.: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
28. Кравченко М. С. Сутність фінансової стійкості промислового підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2014. № 2. С. 61–63.
29. Слободян, Н. Г. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах: методологія і практика. *Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. Том 18. № 2. С. 239-245.*
30. Цал-Цалко, Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко. К. : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
31. Костирко Л.А. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства: Монографія 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: Фактор, 2008. 336 с.
32. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти : монографія. К. : КНЕУ, 2002. 256 с.
33. Матейко С. В. Класифікація факторів впливу на фінансово-економічний стан підприємств. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2004. № 3. С. 133-137.

34. Мельник В. І. Основні аспекти використання сучасної концепції стратегічного управління фінансовою діяльністю підприємства. *Економіка розвитку*. 2004. №3 (31). С.104-106.
35. Мізюк Б. М. Стратегічне управління. [2-ге вид., переробл. і доповн.]. Львів : Магнолія плюс, 2006. 392 с.
36. Міщенко А. П. Стратегічне управління. К. : «Центр навчальної літератури», 2004. 336 с.
37. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний етап та напрямки розвитку : моногр. К.: КНЕУ, 2012. 227 с.
38. Немцов В. Д. Стратегічний менеджмент К. : ТОВ «УВПК «ЕксОб», 2011. 560 с.
39. Ніпіаліді О.Ю. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / О. Ю. Ніпіаліді, Н. І. Карпишин. –Тернопіль: Економічна думка, 2009. 232 с.
40. Оспіщев В.І. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг : зб. наук. праць.* / редкол.: О.І. Черевко (відпов. ред.) та ін. Харків : Вид-во Харків. ДУ харчування та торгівлі. 2009. Вип. 2(10). 694. С. 218-223.
41. Гайдар С. М. Коефіцієнтний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі. *Торгівля і ринок : зб. наук. праць*. 2009. №27. С. 443-449.
42. Гринкевич С.С. Економічні основи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах ринкових перетворень. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008, вип. 18.5 С. 110-114.
43. Гуменюк В. В. Фінансове забезпечення суб'єктів господарювання туристичної галузі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / В. В. Гуменюк. Тернопіль, 2007. –20 с.
44. Деєва Н. М. Фінансовий аналіз / Н. М. Деєва, О. І. Дедіков. К. : Центр учбової літератури, 2007. 328 с.
45. Докієнко Л.М. Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств промисловості як необхідна передумова підвищення їх

конкурентоздатності. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Зб. наук. праць.* 2004. Вип. 4 (28). С. 76-90.

46. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз.: Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2009. - 540 с.

47. Яловий Г.К. Концептуальні підходи до визначення фінансової стійкості підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2008, вип. 18.5 С. 115-124.

48. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність: практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

49. Захарченко П. В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / П. В. Захарченко, М. П. Гриценко. Мелітопіль, 2018. 226 с.

50. Круш П. В. Фінансово-економічні результати діяльності підприємств. Навчальний посібник / П. В. Круш, О. В. Клименко. К.: «Каравела», 2017. 420с.

51. Лучко М. Р. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон. Тернопіль: ТНЕУ. 2016. 304 с.

52. Міщук Г. Ю. Економічний аналіз: навчальний посібник / Г. Ю. Міщук, Т. М. Джигар, О. О. Шишкіна. Рівне: НУВГП, 2017. 156 с.

53. Мулик Т.О Аналіз господарської діяльності. Навчальний посібник. Київ. Центр учбової літератури, 2017. –288 с.

54. Сіменко І.В. Аналіз господарської діяльності. навчальний посібник рекомендовано МОН України. ЦУЛ, 2017. 384с.

55. Склабінська А.І Фінансовий аналіз : навчальний посібник / А. І. Склабінська, С. А. Дращиця, Л. Д. Федорук. Львів : Науковий Світ-2000, 2018. 342 с.

56. Сокольська Р. Б. Фінансовий аналіз: Ч. 2. Спеціальні методи фінансового аналізу: навчальний посібник / В. Д. Зелікман, Т. В. Акімова. Дніпро: НМетАУ, 2016. 76 с.

57. Тігова Т.М. Аналіз фінансової звітності: навчальний посібник. ЦУЛ,

2017. 268с.

58. Фінанси підприємств: підручник / О.Б.Курило, Л. П.Бондаренко, О. И Вівчар, О. М.Чубка. К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. 340 с.

59. Урсолова Ю. О. Управління фінансовою стійкістю підприємств у нестабільних ринкових умовах. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 3. С. 143–147.

60. Антипенко Є. Підвищення фінансової стійкості підприємства. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 9. С. 29-32.

61. Жидяк О. Р. Фінансовий стан та вдосконалення контролю за фінансовими показниками аграрного підприємства. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znptdau

62. Рябенко Г. М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2012. № 7. С. 105-108

63. Гмиря В. П. Особливості оцінки фінансової стійкості підприємства в умовах кредитування аграрного виробництва. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 1 (9).ч. 2. С. 151-15

ДОДАТКИ

